

Univerzita Palackého v Olomouci

Pedagogická fakulta

ÚSTAV PEDAGOGIKY A SOCIÁLNÍCH STUDIÍ

Bakalářská práce

Bc. Kristýna Kavanová

**Systém primární prevence na základních
školách v Rožnově pod Radhoštěm**

Olomouc 2019

vedoucí práce: Mgr. Pitnerová Dagmar, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D., a veškerou použitou literaturu a zdroje jsem řádně uvedla v seznamu použité literatury.

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své práce paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D., která byla velice ochotná, poskytla mi cenné rady, informace a věnovala mi spoustu času a trpělivosti.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Kristýna Kavanová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019

Název práce:	System primární prevence na vybraných základních školách v Rožnově pod Radhoštěm
Název v angličtině:	Primary prevention system at elementary schools in Rožnov pod Radhoštěm
Anotace práce:	<p>Práce se zabývá problematikou primární prevence na základních školách se zaměřením na základní školy v Rožnově pod Radhoštěm. Teoretická část obsahuje definice základních pojmů týkajících se tématu – rizikové chování a jeho formy, rizikové faktory a prevenci, její dělení a detailní popis primární prevence, její legislativní ukotvení definuje realizátory prevence na základních školách. Součástí teoretické části práce je také charakteristika období školního věku, města Rožnov pod Radhoštěm a seznámení s projektem, který se jmenuje <i>Revolution train</i>. Empirická část je složena z kvantitativního výzkumu v podobě strukturovaného dotazníku a kvalitativního stylu výzkumu v podobě strukturovaného rozhovoru. Cílem výzkumu bylo charakterizovat systém primární prevence na vybraných základních školách v Rožnově pod Radhoštěm a zjistit aktuální míru zkušeností žáků 6.-8. tříd s vybranými návykovými látkami.</p>
Klíčová slova:	Primární prevence, preventivní program, škola, žák, rizikové chování

<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>The thesis deals with the issue of primary prevention at primary schools with a focus on primary schools in Rožnov pod Radhoštěm. The theoretical part contains definitions of basic concepts related to the topic-risk behavior and its forms, risk factors and prevention, its division and detailed description of primary prevention, its legislative anchorage defines the implementers of prevention at primary schools. The theoretical part of the thesis also includes the characteristics of the school age, the town of Rožnov pod Radhoštěm and the project called Revolution train. The empirical part consists of quantitative research in the form of structured questionnaire and qualitative research style in the form of structured interview. The aim of the research was to characterize the system of primary prevention at selected elementary schools in Rožnov pod Radhoštěm and to find out the current level of pupils' experience 6.-8. classes with selected addictive substances.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>Primary prevention, prevention program, school, pupil, risk behavio</p>
<p>Rozsah práce:</p>	<p>74 stran</p>
<p>Jazyk práce:</p>	<p>Český jazyk</p>

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ.....	10
1.1 Formy rizikového chování	10
1.2 Rizikové faktory	13
2 PREVENCE	15
2.1 Primární prevence	16
2.2 Legislativní ukotvení	18
2.3 Prevence na ZŠ	20
2.4 Realizátoři prevence na ZŠ	21
3 ŽÁK.....	28
3.1 Charakteristika školního věku.....	28
4 ROŽNOV POD RADHOŠTĚM	31
4.1 Zlínský kraj a primární prevence	31
4.2 Charakteristika města Rožnov pod Radhoštěm	32
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	34
5.1 Stanovení cílů výzkumu.....	34
5.2 Metodologie výzkumného šetření.....	34
5.3 Výzkumný soubor – dotazníkové šetření.....	35
5.4 Výsledky dotazníkového šetření	36
5.5 Strukturovaný rozhovor	45
5.6 Výzkumné závěry	49
ZÁVĚR.....	51
Seznam zkratk	53
Seznam tabulek	53

Seznam grafů	54
Seznam obrázků.....	54
Seznam odborných zdrojů	55
Přílohy.....	62

ÚVOD

Období povinné školní docházky je pro jedince zlomové. Ať už se jedná o první stupeň, kde se dítě poprvé setkává se začátky samostatného života, kde se musí samo o sebe postarat, samo se umět zapojit ale i prosadit, dávat pozor v hodinách a respektovat jiné autority než samotné rodiče. Nebo druhý stupeň, který kromě mnoha poznatků, informací a vědomostí nabízí také nespočet nástrah a rizik. Žáci se na druhém stupni ve většině případů poprvé dostávají do kontaktu s návykovými látkami, jsou v kritickém věku, kdy si jsou všim nejistí a mají pocit bezmoci. Důležitost názoru rodičů se dostává do pozadí a na první místo nastupují vrstevníci, party a kamarádi. Je velice důležité, aby se žák byl schopen správně rozhodnout. A k tomu potřebuje informace. Informace, na jejichž základě je schopen se vyhnout nebo alespoň minimalizovat kontakt s návykovými látkami nebo jinými projevy rizikového chování.

V čem ale spočívá preventivní činnost na základních školách zaměřující se na děti a jaký má smysl? „*Výchovně-preventivní a intervenční práce se podílí u jedince na formování správných postojů a potřebných znalostí a kompetencí, díky nimž bude schopen žít ve společnosti.*“¹ Základní škola je místem, kde patologické jevy mohou vznikat, ale také je místem, kde se jim za pomoci vhodně zvolených preventivních aktivit dá předcházet. Patologické jevy lze nalézt opravdu kdekoliv. Vliv na jejich vznik nemá pouze škola a její systém ale také rodinné zázemí, vztahy mezi rodinnými příslušníky, nebo také trávení volného času. Já osobně se věnuji sportovní trenérské činnosti a na vlastní oči vidím, že i za tak krátký čas, který se touto prací zabírám, se děti ve starším školním věku věnují sportovním aktivitám ve volném čase stále méně a méně. A pokud už nějaký sportovní kroužek navštěvují, z drtivé většiny se nejedná o vlastní iniciativu dítěte ale o nátlak ze strany rodiče. To má ale bohužel absolutně kontraproduktivní účinek a děti si odnášejí odpor ke sportu jako takovému a volný čas tráví neefektivně. To ale není chybou dítěte, nýbrž jeho rodičů ale také například vedoucích kroužků, kteří neumí dítě zaujmout a ukázat mu výhody organizovaných aktivit.

Pro svou bakalářskou práci jsem zvolila základní školy ve městě Rožnově pod Radhoštěm. Sama z tohoto města pocházím a pamatuji si ho jako městečko kultury a sportu. Velmi mě zajímá, jak to vypadá nyní u dnešních žáků základních škol.

¹ MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. s. 144. ISBN 978-80-7422-393-8

Hlavním cílem této bakalářské práce je **charakterizovat systém primární prevence na vybraných základních školách v Rožnově pod Radhoštěm a prostřednictvím výzkumného šetření zjistit aktuální míru zkušeností žáků 6.-8. tříd s vybranými návykovými látkami.**

Dílčí cíle práce jsou:

- Popsat formy rizikového chování u žáků základních škol.
- Charakterizovat demografii města Rožnov pod Radhoštěm.
- Seznámit s projektem *Revolution train*.
- Zjistit, kolikrát týdně se žáci mimo školu věnují nějaké organizované aktivitě.
- Prozkoumat, zda jsou žáci informováni ve školách o vybraných formách rizikového chování, a pokud ano, jakým způsobem.
- Zjistit, kolik hodin denně tráví žáci na mobilních telefonech nebo počítačích.

Práce je systematicky rozdělena do dvou částí. V teoretické části jsou specifikovány základní pojmy, blíže rozebrány formy rizikového chování i rizikových faktorů, detailně popsána prevence, její legislativní ukotvení, realizátoři primární prevence na základních školách a spolupracující orgány. Následuje charakteristika žáka a jeho charakteristika ve starším školním věku. V závěru teoretické práce je popsána demografie města Rožnov pod Radhoštěm a představen program s názvem *Revolution train*.

Empirická část je zaměřena na žáky vybraných základních škol ve městě Rožnov pod Radhoštěm, na jejich zkušenosti a zároveň vědomosti o vybraných návykových látkách, šikaně a způsobu předávání informací o rizikovém chování ze stran školy. Součástí empirické části jsou strukturované rozhovory vedené se školními metodiky prevence.

1 RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ

Rizikové chování pochází z anglického „*risk behavior*“ a označuje chování skupiny jedinců, které je nebezpečné.²

Pod pojmem rizikové chování se skrývá jedinec nebo skupina, jež je z hlediska psychologického, sociálního, vývojového, zdravotního a fyziologického nebezpečná, pro samotného jedince/skupinu, ale i pro jeho okolí a celou společnost. Lze tedy tento pojem, rizikové chování, považovat za nadřazený pro následující druhy chování: problémové chování, delikventní chování, asociální chování, disociální chování, antisociální chování.³

Vysvětlení pojmů *rizikové chování* a *sociálně patologické jevy*. V literatuře, se totiž setkáváme s využitím obou těchto pojmů. Důvodem je to, že pojem *rizikové chování* postupně nahrazuje již zastaralý pojem *sociálně patologické jevy*.

Problematikou sociální patologie se zabývá VYKOPALOVÁ, která uvádí, že jde o souhrn všech sociálně patologických jevů, jež nejsou společností přijímány a jsou za jejich provedení ukládány sankce. Hranice mezi tím, co se za patologické chování považuje a co naopak nikoli, určuje sama společnost.⁴ „*Termín sociálně patologické jevy je pro oblast školní prevence konečně překonaný, neboť je jednak stigmatizující, normativně laděný a klade příliš velký důraz na skupinovou/společenskou normu.*“⁵ V oblasti školské primární prevence je tedy mnohem přesnější využívat a hovořit o rizikovém chování, jež je pro jedince i pro společnost nebezpečné z hlediska sociálního, výchovného i zdravotního.

1.1 Formy rizikového chování

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (dále jen MDPP)⁶ je dokument, vydaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) v roce 2010, obsahující aktuální terminologii, popis jednotlivých institucí v systému prevence, definici Preventivního programu

² PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. s. 248. ISBN 978-80-262-0403-9.

³ DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. s. 9. ISBN 978-80-244-2642-6.

⁴ VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. s. 9. ISBN 80-244-0337-4.

⁵ MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. s. 23. ISBN 978-80-87258-47-7.

⁶ MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 1. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>.

a také uvádí doporučené postupy škol a školských zařízení při výskytu daných forem rizikového chování u dětí a mládeže. Dokument zároveň definuje, jakými typy projevů rizikového chování se primárně zabývá (agrese, šikana, kyberšikana, násilí, záškoláctví, závislostní chování, gambling, rizikové sporty, spektrum poruch příjmu potravy, negativní působení sekt, sexuální rizikové chování atd.).⁷ Vybrané formy rizikového chování si představíme detailněji.

Záškoláctví, je chápáno jako jev, při kterém dochází k absenci studenta při vyučování, kdy se student úmyslně, bez vědomí a souhlasu rodičů a omluvitelných důvodů, neúčastní vyučování a zdržuje se mimo svůj domov. Jedná se o chování se snahou vyhnout se něčemu nepříjemnému, co jej může ve škole potkat. K záškoláctví dochází například, když se student snaží vyhnout školním povinnostem, neoblíbenému předmětu, učiteli nebo dokonce spolužákovi, se kterým má špatný vztah. Objevuje se také z důvodu strachu ze zkoušky, písemné práce, nebo v případě, kdy jsou na daného studenta kladeny vysoké požadavky či je nespravedlivě hodnocen ze strany učitele. LACA uvádí mnoho důvodů, které mohou mít za následek záškoláctví: zesměšňování ze strany spolužáků, snaha upoutání pozornosti na svou osobu, nevhodné trávení volného času, špatná výchova rodičů a nevěnování dostatku času svému dítěti atd. V současné době je záškoláctví bráno jako fenomén, kterým jsou ohroženy děti školou povinné ale také středoškolská mládež, je charakterizován také jako jeden z nejzávažnějších problémů moderního školství, jelikož se vyskytuje na každém typu školy.⁸

Šikana, je slovo pocházející z francouzského slova *chicane*, jež v překladu znamená „zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování“.⁹ Představuje psychické, citové, společenské nebo fyzické zneužívání, kde je hlavním rysem pocit bezmocnosti oběti. Agresor může ale také nemusí mít v úmyslu oběti ublížit. Šikanování se nevyskytuje pouze mezi žáky ale také mezi studenty, pedagogy, rodiči a vedením školy, následně pak vznikají různé kombinace (rodič šikanuje učitele atd.). Následně se nemusí vyskytovat výhradně na půdě školy, ale i na místech mimo školu (kyberprostor). FIEDLOVÁ tvrdí, že šikana vždy byla a stále je přítomna na školách a je tedy mnohými považována za přirozenou součást školního života. Ovšem díky školní šikaně došlo k mnoha sebevraždám, projevům násilí i vraždám. Tento fakt jen podtrhuje důležitost problematiky šikany na školách. Šikana je příznakem

⁷ MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 1. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacislužby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>.

⁸ LACA, Slavomír. *Sociální pedagogika*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011. s. 21-39. Sociopedie. ISBN 978-80-87182-19-2.

⁹ ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010. s. 135. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2991-6.

dysfunkčního školského systému a je třeba s danou problematikou pracovat. Šikany se dopouštějí jak dívky, tak chlapci rovným dílem. Stejně tak i obětí se mohou stát dívky i chlapci. Dívky mají tendenci k tzv. *jedovatému* chování za pomoci pomluv, nebo pasivně-agresivnímu chování při šikaně. Zatímco chlapci vystupují spíše *silácky* a agresivně.¹⁰

V moderní době se neustále mění způsoby komunikace. Přímý kontakt s komunikací „tváří v tvář“ se omezuje a komunikace ve virtuálním prostředí je na vzestupu. Napomáhají tomu také neustále se zdokonalující přístroje a možnost připojení se téměř z jakéhokoliv místa na světě. **Kyberšikana** je elektronické šikanování prostřednictvím mobilních telefonů a internetu, za účelem zasílání agresivních a nenávistných zpráv a následné urážení, zastrasování a vyhrožování příjemci zpráv. Není důležitá útočnickova fyzická síla ale jeho schopnost používat moderní technologie. Jednou z nevýhod kyberšikany je možnost nepřetržitého šikanování obětí, proto může mít mnohem hlubší dosah než fyzické šikanování.¹¹

Závislostní chování je u žáků zastoupeno především experimentováním s konzumací alkoholu, kouřením cigaret, prvními zkušenostmi s drogami. Nesmíme opomenout ani návykové chování moderní doby, které není spojeno s užíváním nějaké látky, ale je stejně nebezpečné – hraní počítačových her, používání mobilního telefonu, sledování televize nebo internetu.¹² „*Syndrom závislosti: Je to skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší přednost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více. Centrální popisnou charakteristikou syndromu závislosti je touha (často silná, někdy přemáhající) brát psychoaktivní látky (které mohou, avšak nemusí být lékařsky předepsány), alkohol nebo tabák. Návrat k užívání látky po období abstinence často vede k rychlejšímu znovuobjevení jiných rysů syndromu, než je tomu u jedinců, u nichž se závislost nevyskytuje.*“¹³ I přes to, že primární prevenci zneužívání návykových látek je na školách věnována mimořádná pozornost, stále se na školách vyskytuje.

Nezvládnutelné využívání počítačů nebo mobilních telefonů se nazývá **netolismus**. Ten může vyústit až v počítačovou kriminalitu. Mladiství mají tendenci inklinovat k rizikovému

¹⁰ FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. V Praze: Ikar, 2009. s. 21-29. ISBN 978-80-249-1176-2.

¹¹ LACA, Slavomír. *Sociální pedagogika*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011. s. 39-49. Sociopedie. ISBN 978-80-87182-19-2.

¹² SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2014. s. 39-47. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4042-3

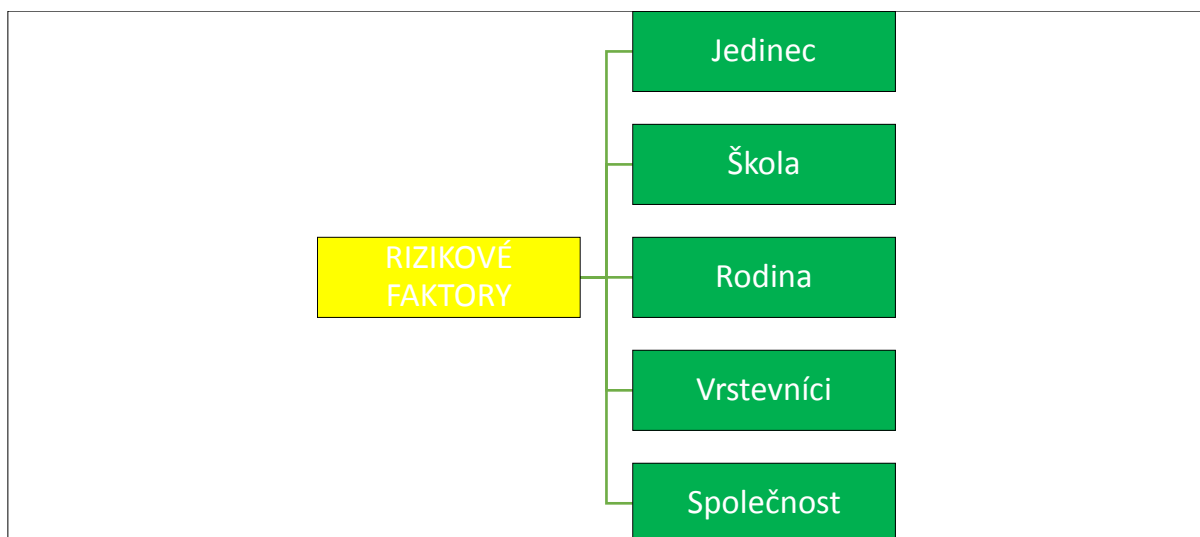
¹³ NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Vyd. 4., aktualiz. Praha: Portál, 2011. s. 9. ISBN 978-80-7367-908-8.

chování v podobě závislosti na hraní počítačových her, ať už za účelem vyplnění volného času či z důvodu sázek a následného poměrně snadného finančního přivýdělku.¹⁴

Je velice důležité si uvědomit fakt, že žádná forma rizikového chování se u žáků neobjevuje samostatně. V praxi se potýkáme s kombinacemi různých forem rizikového chování. Také jsou časté situace, kdy jedna forma rizikového chování předchází druhé. Jednotlivé formy rizikového chování jsou provázány, tento jev lze označit jako syndrom rizikového chování.¹⁵

1.2 Rizikové faktory

Samotný výskyt různých forem rizikového chování mohou ovlivnit tzv. **rizikové faktory**, což jsou vlastnosti jedince nebo jeho okolí, které se dělí do několika úrovní:



Graf č. 1 – Rizikové faktory, upraveno¹⁶

Na úrovni **jedince** se jedná hlavně o slabé sociální dovednosti, poruchy chování, traumatizace a handicap. Mezi rizikové faktory spadající pod úroveň **škola** řadíme především špatně fungující a neefektivní primárně-preventivní program, nepřátelskou atmosféru ve škole, jež je zaměřena pouze na výkon žáka, nejasně stanovená pravidla a cíle prevence rizikového chování. **Rodina** jakožto nejbližší žákova skupina, také může mít výrazný vliv na výskyt rizikového chování. Příkladem mohou být rodinní příslušníci s výraznými projevy rizikového

¹⁴ BURDOVÁ, Eva. *Průřezová témata*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. s. 8. ISBN 978-80-87449-30-1.

¹⁵ MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. s. 25. ISBN 978-80-87258-47-7.

¹⁶ PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika a kol. *Standarty odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*. 1. vydání. Praha: Klinika adiktologie, 2012. s 21-29. ISBN 978-80-87258-0.

chování, nedostatečné a chladné citové vazby v rodině. Rizikové faktory spadající do úrovně **skupina** jsou vrstevníci, kteří se sami chovají rizikově nebo má celá skupina sklony k rizikovému chování. Dále pak svou benevolencí, přílišnou tolerancí rizikového chování a zpochybnutím základních hodnot a norem ovlivňuje vznik rizikového chování sama **společnost**.¹⁷

Děti, které pocházejí z dysfunkčních rodin, mají větší tendenci tíhnout ke kladnému přijetí vrstevnickou skupinou a to i za cenu porušení společenských norem a hodnot. Důvodem je nedostatečná podpora ze strany rodiny, děti ji pak hledají jinde. Aby k takovému přijetí došlo, musí se skupině přizpůsobit v různých oblastech (vyjadřování, úprava zevnějšku, způsob chování k autoritám i opačnému pohlaví, postoj ke škole, rodině, povinnostem aj.).¹⁸

Včasná prevence minimalizuje výskyt projevů rizikového chování u dětí a mládeže. Je důležité žáky informovat o vhodných variantách trávení volného času, sledovat jejich chování a informovat se o rodinných poměrech, ze kterých jedinec pochází.

SHRNUTÍ:

Objasnili jsme pojmy rizikové chování a sociálně patologické jevy, jelikož v literatuře máme možnost se setkat s oběma výrazy. Důvodem je to, že pojem *rizikové chování* postupně nahrazuje již zastaralý pojem *sociálně patologické jevy*. Uvedli formy rizikového chování a detailně popsali ty, které se primárně vztahují k této práci (závislostní chování, šikana aj.). Z výše uvedeného textu také víme, že v praxi se jednotlivé formy rizikového chování neobjevují samostatně ale jsou provázány. Vliv, na výskyt rizikového chování mají i rizikové faktory, což jsou vlastnosti jedince nebo jeho okolí. Tyto vlastnosti se dělí do několika kategorií a mají svá vlastní specifika.

¹⁷ PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika a kol. *Standarty odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*. 1. vydání. Praha: Klinika adiktologie, 2012. s 21-29. ISBN 978-80-87258-0.

¹⁸ MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. s. 77-84. ISBN 80-7178-771-x.

2 PREVENCE

Slovo prevence pochází z latinského slova „*praevenire*“ a znamená včasnou ochranu, předcházení něčemu nebo opatření předem provedená. Prevence neboli ochrana je definována jako opatření, které vede k předcházení nežádoucích nehod, jevů i nemocí.¹⁹

Podle Národní strategie primární prevence rizikového chování, kterou vydalo MŠMT „*pojmem **prevence** rozumíme všechna opatření směřující k předcházení a minimalizaci jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledky. Prevencí může být jakýkoliv typ výchovné, vzdělávací, zdravotní, sociální či jiné intervence směřující k předcházení výskytu rizikového chování, zamezující jeho další progresi, zmírňující již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhající řešit jeho důsledky.*“²⁰

Podle definice, obsahu, forem práce a zaměření se prevence následně rozlišuje na prevenci primární, sekundární a terciální. POLÁČEK popisuje tyto tři druhy takto:²¹

- **Primární prevence** – patří sem aktivity, jejichž cílem je předcházet vzniku a šíření sociálně patologických jevů, redukovat jejich dopady a posilovat zdraví jedince. Je zaměřena proti určitým činnostem, nemocem a snaží se vytvářet podmínky pro optimální vývoj jedince.
- **Sekundární prevence** – reaguje na již vzniklý problém, snaží se jej zachytit v počátečním stádiu a zabránit dalšímu vývoji. Tento typ prevence pracuje s jedinci, kteří jsou již ohroženými nebo přímo postiženi patologickými jevy.
- **Terciální prevence** – přichází na řadu ve chvíli, kdy se sociálně patologický jev objeví v již rozvinuté fázi. Cílem je předcházení zhoršení aktuálního stavu a zabránění možné recidivě.

Moje práce je zaměřena především na primární prevenci na základních školách. Proto bude v následujících kapitolách téma primární prevence rozebráno mnohem detailněji nežli zbylé dva zmíněné stupně.

¹⁹ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměň. vyd. Voznice: Leda, 2012. s. 500. ISBN 978-80-7335-296-7.

²⁰ MŠMT ČR. *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018*. s. 8. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/strategie+prim+prevence>

²¹ POLÁČEK, Michal a Dana FORÝTKOVÁ. *Systém prevence sociálně patologických jevů: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Hanex, 2006. s. 8. ISBN 80-85783-65-7.

2.1 Primární prevence

Obecným cílem primární prevence je ochrana zdraví jedince. Snaží se toho dosáhnout pomocí redukce vzniku nežádoucích jevů tam, kde k těmto situacím ještě nedošlo. Tudíž je to soubor intervencí a opatření, která mají za cíl předcházet a tím i zamezit výskytu rizikového chování a jeho důsledkům. Jde o opatření, které je zaměřené na obecnou populaci, popřípadě její část (např. žáci na základní škole).²²

Dokument, který vydalo MŠMT s názvem Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů, následně specifikuje rozdělení primární prevence na nspecifickou a specifickou primární prevenci (viz graf č. 2).

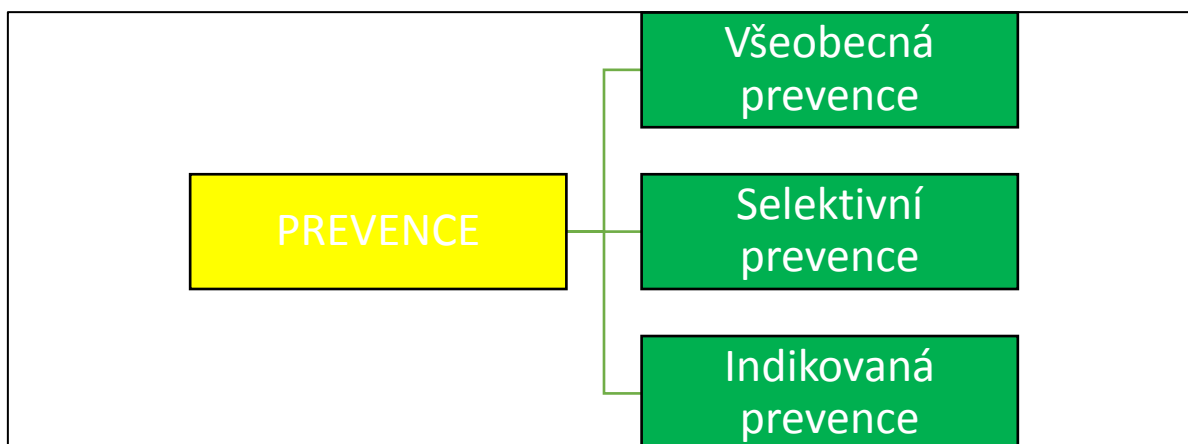
Nespecifická primární prevence zahrnuje veškeré programy, akce a aktivity, které podporují zdravý životní styl, smysluplné trávení volného času, osvojování pozitivního sociálního chování a vedou k celkovému rozvoji osobnosti a ke smyslu k dodržování společenských pravidel. Nezaměřuje se na konkrétní sociálně patologický jev. **Specifická primární prevence** – prevence soustředující se na aktivity a programy, jež jsou zaměřeny na předcházení jednotlivých forem rizikového chování jedinců. Podle cílové skupiny, intenzity programu a využívaných prostředků se rozděluje na všeobecnou, selektivní a indikovanou prevenci.²³

Všeobecná prevence není zaměřena na určitou skupinu a soustředí se na širší populaci dětí a mládeže, je zde ale zohledňováno například věkové složení dále pak sociální a jiné faktory. Příkladem pro tento typ prevence jsou programy pro školní třídy, které jsou vedeny školním metodikem prevence. **Selektivní prevence** je určena jedincům a skupinám u nichž lze předpokládat výskyt rizikových faktorů. Příkladem jsou žáci ze sociálně slabšího prostředí nebo se zhoršeným školním prospěchem. **Indikovaná prevence** a její aktivity jsou určeny jednotlivcům a skupinám, u kterých se rysy sociálně patologických jevů projevíly nebo jsou vystaveni rizikovým faktorům, například v oblasti problematických vztahů v rodině či ve škole.²⁴

²² VALENTOVÁ, Lidmila. *Školní poradenství I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. s. 44. ISBN 978-80-7290-710-6.

²³ MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 2. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postup>.

²⁴ MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. s. 42-43. ISBN 978-80-87258-47-7.

Graf č. 2 – Prevence, upraveno²⁵

Primární prevence ve školství:

Je důležité si uvědomit provázanost oborů v tomto tématu. Setkávají se tu témata pedagogiky, psychologie, zdravotnictví, sociologie ale také práva. Jelikož se do vytváření preventivní strategie zapojuje jak ministerstvo školství, zdravotnictví i dopravy, není jasná hranice mezi prevencí školskou nebo například protidrogovou. Navzájem se překrývají a doplňují. Lze to pozorovat také v dokumentu vydaném MŠMT s názvem Výzva na podporu aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování pro rok 2019. Zde se MŠMT přímo odkazuje na Národní strategii protidrogové politiky, Strategii prevence kriminality atd.²⁶

Školská prevence pokrývá z hlediska preventivního působení nejpočetnější cílové skupiny a lze ji tak označit za tzv. **jádro preventivních programů**. A jelikož se uskutečňuje na základních školách, které jsou v ČR povinné, jejich aktivit se účastnili, účastní nebo budou účastnit všichni občané ČR.

„Školskou primární prevencí rizikového chování rozumíme (...) soubor přístupů, metod a intervencí, které jsou koncepčně rozvíjeny a garantovány v rámci sektoru školství a jejichž společným jmenovatelem je rezortní legislativní rámeček Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Cílovou skupinu zde tvoří děti, mládež a mladí dospělí“²⁷

²⁵ MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. s. 42-43. ISBN 978-80-87258-47-7.

²⁶ MŠMT ČR. *Výzva na podporu aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování pro rok 2019*. 2018. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/vyzva-na-podporu-aktivit-v-oblasti-primarni-prevence>

²⁷ MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. s. 61. ISBN 978-80-87258-47-7.

2.2 Legislativní ukotvení

Školy mají povinnost primární prevenci provádět. V České republice primární prevenci rizikového chování ve školách a školských zařízeních cíleně uvádí do souladu MŠMT. A je vymezena v několika zákonných normách vyhláškách a metodických pokynech vydaných právě MŠMT.

Stěžejním legislativním dokumentem je zákon č. **561/2004** Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Který v části věnované školnímu řádu, vnitřnímu řádu a stipendijnímu řádu (§ 30) uvádí podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.²⁸

Zákon č. **359/1999** Sb. o sociálně-právní ochraně dětí. Sociálně-právní ochranou se rozumí především ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění. Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany: krajský úřad, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, ministerstvo. Hlavní zaměření sociálně-právní ochrany je na děti, kterým rodiče zemřeli, zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti nebo neplní rodičovské povinnosti.²⁹

Dalším významným dokumentem je zákon č. **563/2004** Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ve vztahu k prevenci je významná část o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků a předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků. Tento zákon také stanovuje například to, že školní metodik prevence má nárok na příplatek za svou činnost.³⁰

Zákon č. **109/200** Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších

²⁸ MŠMT ČR. *zákon č 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. 2004. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

²⁹ MŠMT ČR. *Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí*. [online]. [cit. 30.3.2019]. dostupné z https://www.mpsv.cz/files/clanky/7263/Zakon_o_socialne-pravni_ochrane_deti.pdf

³⁰ MŠMT ČR. *zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů*. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>

zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Který obsahuje oblast činnosti poradenských pracovišť v rámci preventivně-výchovné péče.³¹

Zákon č. **108/2006** Sb. o sociálních službách. Zákon upravující podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci prostřednictvím sociálních služeb. Upravuje také předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka.³²

Úmluva o právech dítěte č. **104/1991** Sb. Úmluva obsahující 54 článků. Jež jsou rozděleny do 4 kategorií (hlavní zásady, právo na přežití a rozvoj, práva na ochranu, právo na zapojení se do společnosti). Úmluva o právech dítěte poskytuje základní rámec a ustanovení toho, co je důležité pro každé dítě. ČR podává každých pět podrobnou zprávu, Výboru OSN pro práva dětí, o stavu dětské populace a úrovni naplňování dětských práv v České republice.³³

Vyhláška č **72/2005** Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Tato vyhláška definuje zákonná povinnost škol provádět prevenci a také je zde legislativně vymezena činnost školního metodika prevence.³⁴

Vyhláška č. **74/2005** Sb., o zájmovém vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovuje, že školská zařízení pro zájmové vzdělávání budou uskutečňovat aktivity vedoucí k prevenci rizikového chování.³⁵

³¹ MŠMT ČR. Zákon č. 109/200 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. 2002. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/file/38470>.

³² MŠMT ČR. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. 2006. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z https://www.mpsv.cz/files/clanky/31234/Zakon_o_socialnich_sluzbach-stav_k_1_10_2017.pdf

³³ MŠMT ČR. Úmluva č. 104/1991 Sb. úmluva o právech dítěte. 1991. online]. [cit. 30.3.2019]. dostupné z <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

³⁴ MŠMT ČR. Vyhláška č 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. 2005. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-ke-skolskemu-zakonu>

³⁵ MŠMT ČR. Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. 2005. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaskey-ke-skolskemu-zakonu>

2.3 Prevence na ZŠ

Součástí školního vzdělávacího programu je preventivní strategie školy, ze které vychází preventivní programy. Primární prevence rizikového chování je na základních školách realizována prostřednictvím preventivních programů. Škola si vytváří Minimální preventivní program (dále také MPP), což je dokument školy, který je základním nástrojem pro primární prevenci.

Školní preventivní strategie neboli školní preventivní program je kontinuální, dlouhodobý program školy, jež je součástí školního vzdělávacího programu (dále také ŠVP), který vychází z příslušného rámcového vzdělávacího programu (dále také RVP). Jednotlivé preventivní programy jsou tvarovány dle struktury a specifík školy.

KNOTOVÁ a kol. uvádějí, že preventivní programy jsou určeny k ovlivňování klimatu ve třídě a předcházení rizikovým jevům v kolektivech studentů. Studenti mají možnost, prostřednictvím preventivních programů, rozvíjet své komunikační a sociální dovednosti. Výsledkem by mělo být zdravější klima třídy a aktivní účast studentů na řešení třídních problémů³⁶.

Minimální preventivní program (dále také MPP) je dokument školy, který je součástí ŠVP a vychází z příslušného RVP, zároveň je v souladu s podmínkami školy a školním řádem. Determinanty ustanovující minimální preventivní program jsou součástí MDPP.³⁷

Jedna z definic MPP zní takto: „*konkrétní dokument školy zaměřený na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich osobnostní a sociální rozvoj a rozvoj jejich sociálně komunikativních dovedností. Jeho součástí jsou též specifické intervence pomáhající žákům osvojit si takové znalosti, dovednosti a způsobilosti (nebo též kompetence), které efektivně snižují riziko výskytu, popřípadě rozvoje konkrétních forem rizikového chování.*“³⁸ Jedná se tedy o program, který na žáka působí již od začátku povinné školní docházky až po její ukončení.

³⁶ KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. s. 40-48. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

³⁷ MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 9. [online]. [cit. 19. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>

³⁸ MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. s. 14. ISBN 978-80-87258-89-7.

Důležitá je zde dlouhodobost. Dlouhodobá realizace preventivních programů je efektivnější a má dlouhotrvající výsledky, což je velice přínosné. Jednorázové preventivní programy se tedy příliš nedoporučují.³⁹

Cílem je dosažení co nejdéle trvajících efektů preventivních opatření (oddalování, snižování a zabraňování výskytu rizikového chování). Primární zaměření má být na jedince, kteří pocházejí z ohrožených skupin (minority, cizinci, děti zdravotně či jinak znevýhodněné) a následně jim pomáhat při ochraně jejich lidských práv. Program usiluje o vyšší schopnost žáků konat zodpovědná rozhodnutí, podporuje zdravý životní styl a usiluje o předávání vyvážených informací a dovedností⁴⁰.

Výsledky preventivního programu jsou průběžně kontrolovány a vyhodnocovány. V závěru školního roku je vyhodnocena jeho efektivita a kvalita. Na základě tohoto hodnocení se vytváří strategie prevence a preventivní program na následující školní rok. MPP jasně definuje dlouhodobé, střednědobé i krátkodobé cíle a podléhá kontrole České školní inspekce. Na jeho tvorbě a realizaci se podílejí pedagogičtí pracovníci v čele se školním metodikem prevence⁴¹

2.4 Realizátoři prevence na ZŠ

V čele je bezesporu škola jako taková, která poskytuje zázemí, materiální vybavení, pracovní pozice, řídí se školním řádem, který je sestaven tak, aby vyhovoval jednotlivým školám.

Ředitel školy

V čele školy stojí ředitel/ka. Povinností ředitele školy je zakotvení prevence rizikového chování ve školním a vnitřním řádu školy, zodpovídá také za realizaci preventivních programů, které navazují na preventivní strategie Krajského úřadu nebo příslušných obcí a vyhotovuje hodnotící zprávy o realizaci těchto programů. Ředitel školy je zodpovědný za koordinaci tvorby, realizaci a vyhodnocování Minimálního preventivního programu a řeší aktuální

³⁹ PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. *Primární prevence rizikového chování v podmínkách školy*. In: VALENTOVÁ, L. a kol., 2013. *Školní poradenství II*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. S. 208. ISBN 978-80-7290-629-1.

⁴⁰ MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. s. 101. ISBN 978-80-87258-47-7

⁴¹ MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s.7-9. [online]. [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>.

problémy týkající se rizikového chování. Dále pak podporuje činnost školního metodika prevence a dalších pedagogických pracovníků při realizaci MPP.⁴²

Školní metodik prevence

Podle §7 Vyhlášky č. 72/2005 Sb. o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních⁴³, má ředitel školy povinnost zabezpečit poskytnutí poradenské služby. Školní metodik prevence jednou z hlavních postav tzv. školního poradenského pracoviště (ŠPP), do kterého dále patří školní psycholog, speciální pedagog, výchovný poradce apod. Je to hlavní pozice v rámci školní primární prevence rizikového chování⁴⁴

Jednou z definic práce školního metodika prevence (dále jen ŠMP) je tato: „*Je to pedagog, odborně připraven pro výchovné poradenství v oblasti prevence, věnuje zvláštní pozornost prevenci a sledování chování dětí a mládeže z hlediska pedagogické, psychologické a sociální normy, zjišťování negativních jevů a poruch a jejich napravování.*“⁴⁵

Mezi činnosti, které zastává školní metodik prevence, nepatří pouze výchovně vzdělávací (práce s výchovně problémovými dětmi, spolupráce s pracovníky školy...) ale také například činnosti jako:

- Diagnostická – založena na pozorování a jednání žáka s cílem včas podchytit rizikové formy chování.
- Poradenská – založena na poskytnutí pomoci, podpory a pochopení problému, se kterým se žák potýká a obrátí se s ním na učitele.
- Informační – povinnost informovat rodič dítěte o jeho výchovných problémech.
- Konzultační – snaha o pomoc rodičům, kteří řeší patologický problém dítěte.
- Koordinační – založena na usměrňování vztahu učitel vs. pedagogický sbor.⁴⁶

⁴² MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 5-6. [online]. [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>.

⁴³ MŠMT ČR. *Vyhláška č 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. 2005. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasiky-ke-skolskemu-zakonu>

⁴⁴ MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. s. 95-96. ISBN 978-80-7422-393-8

⁴⁵ TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. s. 7. ISBN 80-86654-17-6.

⁴⁶ TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. s. 7. ISBN 80-86654-17-6.

Znalost a orientace v legislativě je pro metodika prevence nezbytná, zodpovídá za tvorbu MPP. Musí při tom vycházet z platné legislativy a dokumentů, které tvoří základní rámec pro realizaci MPP ale také dalších preventivních aktivit:

- Platné školské dokumenty pro oblast primární prevence
- Koncepce primární prevence na úrovni celonárodní, kraje, obce.
- Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů primární prev. užívání návykových látek.
- Dlouhodobá preventivní strategie školy.
- Krizový plán a postup školy při výskytu rizikových forem (sankční řád).⁴⁷

Třídní učitel

Třídní učitel má za úkol spolupracovat se školním metodikem prevence při zachycování varovných signálů, podílí se na realizaci Preventivního programu a na pedagogické diagnostice žáků. V primární prevenci má třídní učitel velice podstatnou roli, a to především na prvním stupni, kdy s žáky tráví většinu času a má tak možnost získat informace o jejich osobnostních specifikacích a rodinném zázemí. Dále se pak učitel snaží o vytvoření a udržení co nejpozitivnějších vztahů a atmosféry mezi žáky. Jeho důležitou činností je komunikace a spolupráce nejen s dalšími pedagogickými pracovníky, ale i se zákonnými zástupci žáků⁴⁸.

„Současný učitel musí být silná osobnost, vysoce kvalifikovaný odborník v oblasti profesně pedagogické a předmětové a musí usilovat o uznání statusu experta na výchovu a vzdělávání.“⁴⁹

V dnešní době se žáci snaží učitele „napálit“ a najít mezeru v jeho vědomostech. Učitel by se měl neustále vzdělávat a vnímat aktuální trendy, které ovlivňují žáky. Nejedná se pouze o vzdělávání, které zastřešuje zaměstnavatel, důležitým článkem je i učitelovo samostudium.

⁴⁷ MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. s. 23. ISBN 978-80-87258-89-7.

⁴⁸ MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 7-8. [online]. [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>.

⁴⁹ VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. s. 5. ISBN 978-807-2903-252.

Učitel by měl být žákovi oporou a také vzorem. Na tento fakt navazuje HELUS, který jmenuje druhy tzv. **pedagogických ctností**:

- **Pedagogická láska** – učitel poskytuje žákovi zkušenost, že mu na něm záleží.
- **Pedagogická moudrost** – učitel se snaží maximálně porozumět problémům žáka na základě svých zkušeností a vědeckých vědomostí.
- **Pedagogická odvaha** – učitel není pouze zaměstnancem školy, ale je člověkem, který ovlivňuje rozvoj vzdělávaných dětí.
- **Pedagogická důvěryhodnost** – učitel si uvědomuje čím vším může žáka zklamat a snaží se posilovat svou úlohu spolehlivé opory.⁵⁰

Tématem netradiční role učitele se ve své knize zabývá LAZAROVÁ. Ta uvádí, že kromě rolí výchovného poradce, třídního učitele, učitele předmětu, se učitelé dostávají do nových a nových rolí. Příčinou jsou stále se zvyšující nároky na vykonávání této profese. Učitel se tak objevuje například v roli mediátora nebo krizového pracovníka a fungují jako poradci, ke kterým si žáci chodí pro radu. Učitelé se potýkají s rozmezím mezi pedagogickým a psychologickým poradenstvím⁵¹.

V případě řešení rizikového chování je role učitele ta nejdůležitější. V prevenci je totiž prvním článkem, jehož činnost je odhalování těchto jevů. Při jakémkoliv podezření na výskyt rizikového chování, je učitel povinen kontaktovat rodiče konkrétního žáka. V případě, že si učitel se situací sám neví rady, je nutno kontaktovat odborníka. Velice důležitý je samotný postoj učitele k problému. Ten například při náznacích šikany či jiných jevů, musí zaujmout negativní stanovisko a vyznat nesouhlas s takovýmto chováním před celou třídou⁵².

Výchovný poradce

Výchovný poradce je základním článkem poradenských služeb ve škole. Obecně lze říci, že funkci výchovného poradce zastává jeden z učitelů, jež absolvoval speciální postgraduální studium⁵³. Výhodou toho, že funkci vykonává jeden z učitelů, je bezesporu dobrá znalost prostředí školy. Mezi potřebné obecné předpoklady pro výkon této funkce, patří

⁵⁰ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 269-271. ISBN 978-80-7367-628-5.

⁵¹ LAZAROVÁ, Bohumíra. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. 2., upr. vyd. Brno: Paido, 2008. s. 21. ISBN 978-80-7315-169-0.

⁵² MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. s. 142. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4723-105.

⁵³ VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. s. 112. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.

například plná způsobilost k právním úkonům, odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a prokázání znalosti českého jazyka⁵⁴.

Definice výchovného poradce dle POSPÍŠILOVÉ a TYŠERA je: „*pedagog, odborně připraven pro výchovné poradenství, který pomáhá při profesní orientaci a řešení výchovných otázek, věnuje zvláštní pozornost poruchám dětí a mládeže z hlediska pedagogické, psychologické a sociální normy, jejich zjišťování, prevenci a nápravě.*“⁵⁵

Činnost výchovného poradce je úzce spjata s činností školního psychologa, popřípadě školního speciálního pedagoga (pokud na škole působí). Tito zmínění odborníci společně s výchovným poradcem a metodikem prevence tvoří školní poradenské pracoviště⁵⁶.

Školní psycholog

Zájem škol o služby školního psychologa každým rokem stoupají (zejména u škol, které mají více než 500 žáků). Problémem je ovšem nejednotná představa vedení škol o výkonu jeho práce⁵⁷. Činnosti školního psychologa jsou zaneseny ve výše zmíněné Vyhlášce č. 72/2005 Sb., ve znění pozdějších úprav:

- diagnostika a depistáž
- konzultační poradenská a intervenční práce
- metodické práce a vzdělávací činnosti⁵⁸

Průzkum, jenž prováděl autor ŠTECH, jmenuje nejčastější témata, kterými se školní psychologové zabývají – potíže dětí se specifickými poruchami učení a hledání efektivního stylu učení, krizovou intervencí a prací na interpersonálních vztazích⁵⁹.

Školní speciální pedagog

Podle Vyhlášky č. 72/2005 Sb. se činnost školního speciálního pedagoga soustředí především na vyhledávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich zařazováním do speciálně pedagogické péče. Identifikuje hlavní problémy žáka a stanovuje jeho individuální

⁵⁴ ČÁP, David. *Výchovné poradenství*. 2009. s. 2. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-5.

⁵⁵ POSPÍŠILOVÁ, Bohumila a Jiří TYŠER. *Výchovné poradenství: Soubor materiálů pro výchovné poradce základních škol*. Most: Nakladatelství Hněvín, 2003. s. 7. ISBN 80-86654-04-4.

⁵⁶ VAŠUTOVÁ, Maria. *Děti se specifickými vývojovými poruchami učení a chování a násilí ve školním prostředí*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2008. s. 75. ISBN 978-80-7368-525-6.

⁵⁷ LAZAROVÁ, Bohumíra. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. 2., upr. vyd. Brno: Paido, 2008. s. 31. ISBN 978-80-7315-169-0.

⁵⁸ MŠMT ČR. *Vyhláška č. 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. 2005. [online]. [cit. 17.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasiky-ke-skolskemu-zakonu>

⁵⁹ ŠTECH, Stanislav. (2001). Sonda do profese školního psychologa. *Pedagogika*, 51, mimořádné číslo, 47-55.

plán podpory v rámci školy i mimo ni. Dále pak pracuje na vytvoření vhodného prostředí pro žáky a zajišťuje komunikaci s rodinou žáka. Účastní se také na kariérním poradenství pro tyto žáky⁶⁰.

Spolupracující orgány

Orgán sociálně-právní ochrany dětí, oddělení sociálně-právní ochrany dětí (dále také OSPOD) je státním orgánem, který je od roku 2003 součástí obecního úřadu obce s rozšířenou působností a zabezpečuje sociálně-právní ochranu dětí.⁶¹

Primární zásadou činnosti orgánů sociálně-právně ochrany dětí je princip preventivního působení na rodinu a na rodinné vztahy. Je kladen důraz na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy. Mezi orgány SPOD patří řada institucí, jež se zabývají tématem ochrany ohrožených dětí, jež se ocitají ve složitých situacích (někdy i se svými rodinami). Klíčovým právním předpisem je pak zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.⁶²

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež dále také NZDM, zastávají například činnosti výchovné, vzdělávací, sociálně terapeutické, pomoc při uplatňování práv atd. „Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let, ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.“⁶³

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi je sociální služba, která je určena osobám zletilým, jež pečují o dítě ve věku od narození do 18 let, které je ohroženo dlouhodobou kritickou sociální situací rodiny nebo dysfunkční rodinou. Služba je poskytována především terénní formou. Hlavním dlouhodobým cílem je obnovení funkce rodiny tak, aby dané dítě

⁶⁰ MŠMT ČR. *Vyhláška č 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. 2005. [online]. [cit. 17.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasiky-ke-skolskemu-zakonu>

⁶¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9

⁶² Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi*. SocioFactor s.r.o. 2014. s. 23-25. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/files/clanky/17905/analiza.pdf>

⁶³ MŠMŠT ČR. *Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách*. 2006. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z https://www.mpsv.cz/files/clanky/31234/Zakon_o_socialnich_sluzbach-stav_k_1._10._2017.pdf

mohlo vyrůst ve své biologické rodině. V jiném případě zajištění bezpečného prožívání dítěte odloučeného od svých biologických rodičů.⁶⁴

Krizové centrum je výrazný článek při pomoci dětem, které se staly obětí týrání či zneužívání. Krizová centra mohou mít různé zřizovatele i provozovatele, mohou být například součástí psychiatrických oddělení nebo institucí poskytující sociální služby, ale mohou být také samostatnou institucí. Otevírací doba je také individuální, některá centra jsou otevřena 24 hodin denně, jiná pouze ve vymezených hodinách.⁶⁵

Krajský školský koordinátor prevence společně s dalšími subjekty podílejícími se na prevenci v rámci kraje se aktivně účastní vytváření a zdokonalování krajské koncepce prevence. Má na starosti monitoring situace ve školách v daném regionu z hlediska podmínek pro realizaci Minimálních preventivních programů. Spolupracuje s metodiky prevence v pedagogicko-psychologických poradnách, které jsou zřizovány krajem. Participuje při zajišťování pracovních porad a seminářů pro školní metodiky prevence, kteří působí na školách v kraji. Vytváří závěrečnou kvalitativní a kvantitativní zprávu z oblasti primární prevence rizikového chování v rámci kraje.⁶⁶

Primární prevence na školách musí být směřována a specifikována na základě vývojových a věkových charakteristik žáka. Při správném provádění a začlenění preventivních aktivit je možné předejít nebo minimalizovat projevy rizikového chování u žáků. Důležitá je zde jistě i aktuálnost preventivních aktivit. Aktivity, které byly efektivní v minulém desetiletí, nemusí mít takové výsledky i dnes. Je tedy dobré volené aktivity konzultovat i se samotnými žáky.

SHRNUTÍ:

Vysvětlili jsme pojem „prevence“, její rozdělení na primární a sekundární prevenci. Podrobně popsali primární prevenci, seznámili se se stěžejními legislativními dokumenty, jež ustanovují primární prevenci na základních školách. Představili jsme realizátory primární prevence na základních školách, jejich povinnosti a náplň práce, spolupracující organizace jako například nízkoprahová zařízení, krizová centra atd.

⁶⁴ EU Operační program Zaměstnanost. *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z <http://www.ranapece.cz/olomouc3/wp-content/uploads/sites/18/Informace-o-sluzbe-SAS.pdf>

⁶⁵ ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada, 2004. s. 160. Psyché (Grada Publishing). ISBN 80-247-0586-9.

⁶⁶ MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 4-5. [online]. [cit. 17. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>.

3 ŽÁK

„Žáci velice touží po porozumění učitelů. Přejí si pestřejší výuku propojenou s praxí a se životem. Nesnášejí biflování a nudné hodiny. Hodně je trápí strach z písemek, zkoušení, známkování, mnozí mají i strach z některých učitelů a chovají k nim nedůvěru. Přáli by si být partnery svých učitelů. Mít příležitost s nimi diskutovat a otevřeně říkat své názory. Žáci se ve svých výrocích hodně soustřeďují na osobnost učitele a jeho vztahu k nim. Kromě strachu postrádají respekt učitelů k jejich osobě a pocítují často nespravedlnost v hodnocení, postrádají důslednost.“⁶⁷

V případě, že učitel není schopen správně pracovat a zpracovávat požadavky a představy žáků, může se stát, že se to odrazí v negativním a kritickém naladění žáka vůči učiteli.

3.1 Charakteristika školního věku

Začátek školní docházky je pro dítě velice důležitým životním mezníkem a ve velké míře ovlivňuje následný rozvoj dětské osobnosti. Dítě se zde učí sociálním rolím a postavení v kolektivu, výrazně je zde také ovlivňováno dětské sebehodnocení. Období školní docházky lze rozdělit do dvou fází (mladší školní věk a starší školní věk). **Mladší školní věk** je období dítěte v rozmezí 6-7 let, kdy dítě nastupuje do školy, do 11-12 let, kdy nastávají první známky pohlavního dospívání i s průvodními psychickými projevy⁶⁸. Lze toto období zařadit na první stupeň základních škol. **Starší školní věk** je období dítěte ve věku 12-15/16 let. Druhý stupeň základní školy. Období první fáze dospívání.

Jelikož se práce zaměřuje na žáky staršího školního věku, konkrétně na žáky šestých a sedmých tříd popíšeme toto téma podrobněji v následující kapitole.

Starší školní věk

Období staršího školního věku mnohdy bývá označováno jako to nejdramatičtější v lidském životě⁶⁹.

⁶⁷ VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004, s. 183. ISBN 80-731-5082-4.

⁶⁸ LANGMEIER, Josef., KREJČIŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie 2.*, aktualizované vydání. Praha: Grada, 2006. ISBN: 80-247-1284-9.

⁶⁹ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie]: přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. s. 169. ISBN 978-80-262-0772-6.

Jedna z definic staršího školního věku zní takto: „*Je to doba dospívání, doba puberty. Nemůžeme čekat nějaký zásadní obrat k dobrému ani ke zlému. Můžeme však očekávat vyšší úroveň duševní vyspělosti. Puberta tedy znamená narůstání a zrání duševních funkcí, které tu byly už dávno před tím.*“⁷⁰ Každopádně projevy, intenzita a celková délka pubescence je individuální.

Charakteristickým rysem pro toto období jsou viditelné fyziologické změny a proměna tělesných proporcí, pohlavní dospívání. Lze tento proces pojmenovat jako *nabývání dospělosti*⁷¹.

Charakteristické rysy:

V oblasti **motoriky** dochází ke zhoršení nervosvalové koordinace vlivem bouřlivého tělesného vývoje (extrémně rychlý nárůst tělesné výšky, hmotnosti, prodlužování končetin, zvýšená unavitelnost, aj.). U **poznávacích procesů** dochází k přechodu k abstraktnímu myšlení, chápání abstraktních pojmů a uvažování o nich, hypotetické uvažování, logické operace bez pomoci konkrétních představ. Rozvoj hypoteticko-deduktivních schopností, jedinec dokáže vyvodit závěr z hypotéz. Změny v rámci **řeči**-jedinec se snaží odlišit od mladších věkových kategorií (významný vliv sociální skupiny). **Osobnost** – labilita emocí (hormonální bouře), změny nálad, impulzivita, více introverze, zranitelnost, citlivost vůči kritice, snaha o napodobení dospělého chování a sexuální zvědavost. Problém s přijetím sama sebe a snaha o hlubší sebepoznání. Výrazným znakem je také **kritičnost**, která se projevuje jako vzdor a odmítání autorit, proměna citových vazeb vůči rodině, vzdor. Mění se vztah i k učiteli, který je brán jako autorita pouze v případě, že něčím imponuje. **Vlastní identita** – při hledání a formování identity mají velký význam vrstevnické skupiny a následné navazování vztahů⁷²

Období, kdy je role rodiče důležitá především v oblasti schopnosti a ochoty poskytnout jedinci podporu a možnost rozvoje. Podporovat a dohlížet na trávení volného času, kde je možný kontakt se sociálně patologickými jevy⁷³.

⁷⁰ MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. s. 145. ISBN 80-86022-21-8.

⁷¹ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 248. ISBN 978-80-7367-628-5.

⁷² PTÁČEK, Radek. KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. 2013. s. 45-47. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 978-80-7421-060-0

⁷³ PTÁČEK, Radek. KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. 2013. s. 45-47. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 978-80-7421-060-0

HELUS zmiňuje pojem odkázanost. Tento pojem bývá většinou spojován s obdobím kojeneckým či batolecím. V etapě staršího školního věku se bavíme o odkázanosti nejen na sebe samého, ale také na ostatní jedince, jež ho životem provázejí. Jednou z těchto osob je pochopitelně učitel, ten pozoruje opakované pokusy žáka o vymanění se odkázanosti. Toto vymanění se z odkázanosti je z vývojového hlediska potřebné, jelikož se prostřednictvím toho stává jedinec samostatnějším a uvědomuje si vlastní identitu.⁷⁴

V aktuální době je pro žáka staršího školního věku škola institucí, ke které zaujímá spíše negativní postoj: „*Žáci mají ve velké míře negativní postoj k učení a ke škole.*“⁷⁵ Toto tvrzení demonstruje náročnost učitelské profese. Důležitým úkolem učitele je totiž vytvoření pozitivního vztahu k němu samotnému, k učení a škole jako takové. Tato snaha se může projevit v následném rozvoji žáka a jeho efektivitě ve vzdělávacím procesu.

Práce je zaměřena na základní školy ve městě Rožnov pod Radhoštěm, které se nachází ve Zlínském kraji.

SHRNUTÍ:

Vymezili jsme odborně „žáka“ a rozdělili podle věku. Podrobně popsali období staršího školního věku, seznámili s charakteristickými rysy a změnami, které se u těchto dětí objevují v oblastech motoriky, emocí, navazování vztahů, postavení rodičů v životě a další.

⁷⁴ HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. s. 111. ISBN 978-80-7367-628-5.

⁷⁵ VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. s. 26. ISBN 978-807-2903-252.

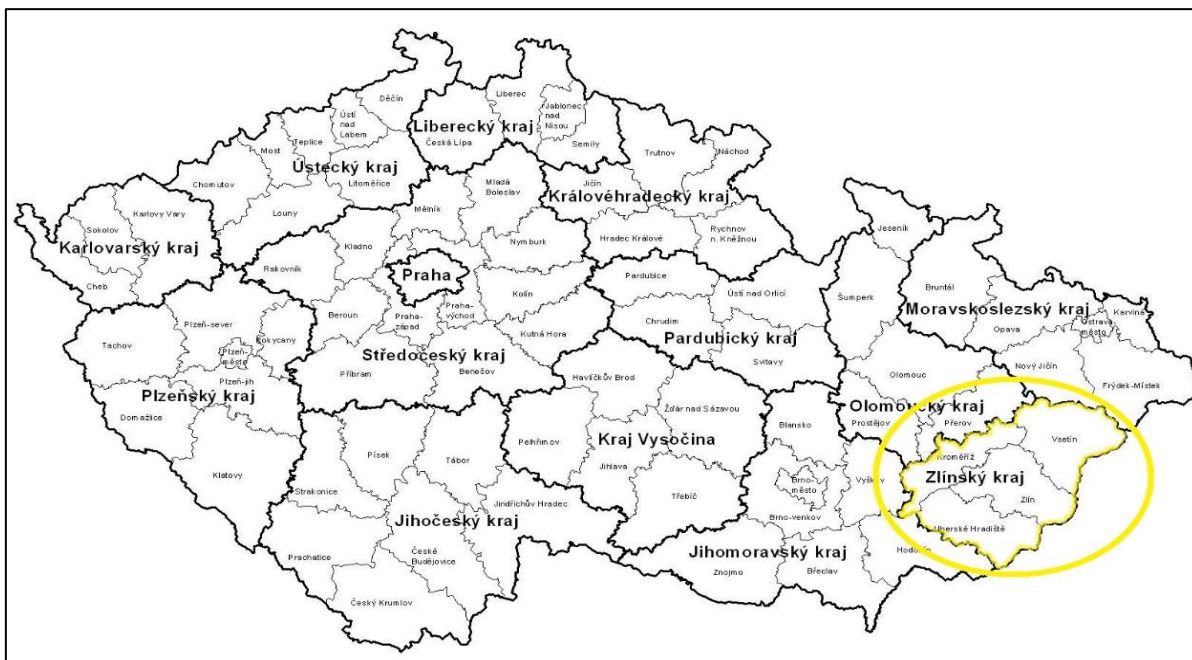
4 ROŽNOV POD RADHOŠTĚM

Městu Rožnov pod Radhoštěm se také říká *srdce Valašska*, svou polohou je téměř dokonalým místem pro turismus, rekreaci a sport. Město se nachází ve Zlínském kraji v okrese Vsetín. Pod mikroregion Rožnovsko spadají další obce, a to Dolní Bečva, Prostřední Bečva, Horní Bečva, Hutisko-Solanec, Vigantice, Valašská Bystřice, Vidče a město Zubří.

4.1 Zlínský kraj a primární prevence

Síť služeb primární prevence směřuje k efektivnímu zajištění primární prevence rizikového chování ve Zlínském kraji, v současné době je na dobré úrovni a je dlouhodobě stabilní. Mezi hlavní poskytovatele patří – školy a školská zařízení, krajská pedagogicko-psychologická poradna a Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Zlín, nestátní neziskové organizace, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, Linka SOS Zlín atd. **Zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků Zlín** patří do systému poradenských služeb ve Zlínském kraji a jeho poradenské služby jsou zaměřeny prevencí a řešení výukových a výchovných obtíží, sociálně patologických jevů, na vytváření vhodných podmínek i na kariérové poradenství. **Nízkoprahová zařízení** pro děti a mládež poskytují služby neorganizovaným dětem a mládeži, kteří jsou ohroženi sociálně patologickými jevy. Ve školním roce 2013-2014 působilo ve Zlínském kraji celkem 22 středisek volného času (dále také SVČ). Celkem 876 pedagogických pracovníků zabezpečovalo činnost SVČ. Mezi nejvýznamnější organizace ve Zlínském kraji, které působí v primární prevenci přímo ve školách, patří organizace o. s. Madio a R – Ego Slavičín, jejichž činnost zasahuje do všech částí kraje a jako jediné v kraji, mají certifikaci MŠMT ČR.⁷⁶

⁷⁶ Zlínský kraj. *KRAJSKÝ PLÁN PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI 2015-2017*. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z <https://www.kr-zlinsky.cz/krajsky-plan-prevence-rizikoveho-chovani-ve-zlinskem-kraji-2015-2017-cl-1234.html>

Obrázek č. 1 – Mapa krajů ČR, upraveno⁷⁷

4.2 Charakteristika města Rožnov pod Radhoštěm

Demografické údaje města – poloha je 49°27' severní šířky 18°10' východní délky, nadmořská výška 378 metrů nad mořem a počet obyvatel, který byl sečten ke dni 31. 12. 2016, byl 16 834 obyvatel.

V Rožnově p. R. se nachází celkem pět základních škol:

Název školy	Počet žáků 2017/2018
ZŠ 5. května	412
ZŠ Koryčanské Paseky	120
ZŠ Pod Skalkou	294
ZŠ Videčská	369
ZŠ Záhumení	92

Tabulka č. 1 – Seznam základních škol v Rožnově p. R., upraveno⁷⁸

⁷⁷ Obrázek č. 1 - Mapa krajů ČR. [online]. Dostupné z <http://www.mapaceskerekrepubliky.cz/mapa-kraju>

⁷⁸ Tabulka č. 1 – Seznam základních škol v Rožnově p. R. [online]. Dostupné z http://www.roznov.cz/assets/File.ashx?id_org=14293&id_dokumenty=21854

Revolution train

Revolution train – Protidrogový vlak, je preventivní program. Sběr dat, v rámci tohoto programu, se zabývá volnočasovými aktivitami dětí a mládeže druhého stupně základních škol a středních škol, jejich zkušenostmi s návykovými látkami a provázaností těchto dvou faktorů. Cílem dlouhodobého sběru dat je mapování rozsahu užívání návykových látek a získání informací o faktorech, které podněcují rizikové chování. Účelem je podat komplexní a souhrnný přehled o individuálních aktivitách cílové skupiny ve volném čase, zkušenostech respondentů s legálními i nelegálními návykovými látkami. Dotazováni byli žáci z místních škol, kteří navštívili protidrogový vlak dne 14.11.2017. Na dotazník odpovědělo celkem 281 jedinců (81,14 % byla ve věku 13-15 let). Průměrný věk respondentů byl 13,62 let.⁷⁹

SHRNUTÍ:

Popsali jsme město Rožnov pod Radhoštěm a jeho demografickou charakteristiku. Dále jsme charakterizovali aktuální stav systému primární prevence ve Zlínském kraji a pro lepší orientaci je připojena i mapa, na které je Zlínský kraj zakreslen. Popsali jsme preventivní program s názvem *Revolution train*, který se zabývá volnočasovými aktivitami a zkušenostmi dětí druhého stupně základních škol, s návykovými látkami.

⁷⁹ Rožnov pod Radhoštěm. *VÝSLEDKY SBĚRU DAT PROTIDROGOVÉHO VLAKU REVOLUTION TTRAIN PRO MĚSTO*. 2017. s. 3-5. [online]. Dostupné z http://www.maproznovsko.cz/wp-content/uploads/2018/03/1_vysledky-hodnoceni_protidrogovy-vlak.pdf

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Empirická část se věnuje vyhodnocení a sběru výsledků, které jsem získala za pomoci kvantitativní metody, v podobě anonymního strukturovaného dotazníkového šetření, jež je zaměřeno na žáky vybraných základních škol a na jejich zkušenosti i vědomosti o vybraných formách rizikového chování. Dotazníkové šetření je doplněno kvalitativní metodou v podobě strukturovaného rozhovoru, který je zaměřen na školní metodiky prevence na vybraných základních školách v Rožnově pod Radhoštěm.

5.1 Stanovení cílů výzkumu

Hlavním cílem výzkumného šetření je analyzovat zkušenosti a vědomosti žáků šestých až osmých tříd vybraných základních škol v Rožnově pod Radhoštěm, o vybraných formách rizikového chování (užívání návykových látek, šikana).

Dílčí cíle jsou:

- Zjistit, kolikrát týdně se žáci mimo školu věnují nějaké organizované aktivitě.
- Prozkoumat, zda jsou žáci informováni ve školách o vybraných formách rizikového chování, a pokud ano, jakým způsobem.
- Zjistit, kolik hodin denně, tráví žáci na mobilních telefonech nebo počítačích.

Byly stanoveny výzkumné otázky:

- Jak často se žáci mimo školu věnují organizovaným aktivitám?
- Kolik hodin denně tráví žáci na mobilních telefonech nebo počítači?
- Jsou žáci více školou informováni o užívání návykových látek nebo o šikaně?

5.2 Metodologie výzkumného šetření

Empirická část byla realizována prostřednictvím kvantitativně orientovaného výzkumu formou anonymního dotazníkového šetření a kvalitativního strukturovaného rozhovoru. GAVORA definuje dotazník jako „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“⁸⁰Tento design výzkumu má mnoho výhod, např. anonymitu, která respondentům usnadňuje možnost upřímně odpovídat, nízká časová náročnost, dobrá přehlednost a zpracovatelnost výsledků. V empirické části bylo využito i kvalitativní metody formou strukturovaného rozhovoru.

⁸⁰ GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. s. 121. ISBN 978-80-7315-185-0.

Dotazníkové šetření

V rámci výzkumného šetření byl sestaven strukturovaný dotazník, jež je tvořen z otevřených otázek se stručnou odpovědí a uzavřených otázek. Uzavřené otázky se skládají z dichotomických či polytomických položek s výběrem jedné odpovědi. Dotazník tvoří celkem 23 otázek, včetně otázek zjišťujících faktografické údaje, tj. pohlaví, věk a třída žáka. Součástí dotazníku je i průvodní dopis, který obsahuje představení výzkumníka, účel výzkumu, instrukce k vyplnění a poděkování za spolupráci a věnovaný čas.

Vyplňování dotazníků proběhlo přímo na vybraných školách v daných třídách. Na začátku byl výzkumník představen třídním učitelem a dále komunikoval pouze výzkumník. Před rozdělením a vyplňováním dotazníku byly ústně vysvětleny instrukce, účel výzkumu a postup k vyplnění. Samotného vyplňování se pak třídní učitel již neúčastnil, aby měli žáci větší pocit volnosti a mohli tak odpovídat upřímně. Pro zajištění anonymity, byly po vyplnění, dotazníky hromadně vhozeny do zapečetěné urny. Návratnost dotazníků byla stoprocentní. Vzor dotazníku je součástí přílohy č. 1.

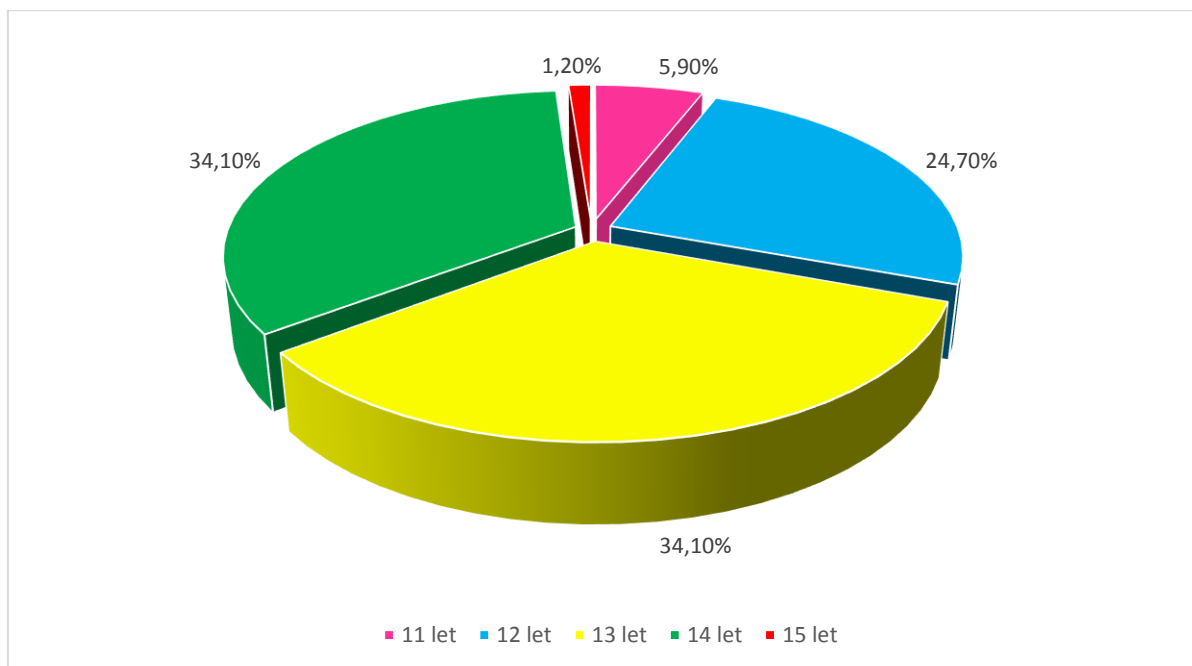
Strukturovaný rozhovor

V rámci výzkumného šetření proběhl strukturovaný rozhovor se školním metodikem prevence. Na začátku rozhovoru se výzkumník představil a zároveň uvedl účel výzkumu a vysvětlil způsob zaznamenávání odpovědí. Rozhovory proběhly v kabinetech jednotlivých osob. Odpovědi byly nahrávány na přístroj pro záznam mluveného slova a jeho pozdější přepis. V závěru výzkumník poděkoval školnímu metodikovi prevence za poskytnuté odpovědi a věnovaný čas.

5.3 Výzkumný soubor – dotazníkové šetření

Cílovou skupinou jsou žáci šestých, sedmých a osmých tříd vybraných základních škol v Rožnově pod Radhoštěm. Celkem byly dotazováni žáci ze dvou základních škol. Školy byly zvoleny pomocí náhodného výběru a z důvodu zachování anonymity nebudou dále jmenovány.

Dotazník byl vyplněn celkem 87 respondenty, z toho 38 (43,7 %) dívek a 49 (56,3 %) chlapců. Průměrný věk respondentů byl 12,7 let.



Graf č. 3 – Věkové rozložení respondentů

Z toho celkem 23 % chodí do šesté třídy, 52,9 % do sedmé třídy a do osmé třídy chodí celkem 24,1 % respondentů.

5.4 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazník, jež je tvořen z otevřených otázek se stručnou odpovědí a uzavřených otázek. Uzavřené otázky se skládají z dichotomických či polytomických položek s výběrem jedné odpovědi. Dotazník tvoří celkem 23 otázek, včetně otázek zjišťující faktografické údaje, tj. pohlaví, věk a třída žáka. Otázky byly zaměřeny na zkušenosti s užíváním návykových látek a informovanosti o nich. Dále pak na zkušenost se šikanou a informovanosti o ní.

5.4.1 Výsledky

Následně budou představeny výsledky dotazníků jednotlivě a popořadě tak, jak jdou otázky po sobě v samotném dotazníku.

Zkoušel/a jsi někdy cigaretu?

Celkem 50,6 % dotázaných odpovědělo, že cigaretu nikdy nevyzkoušelo, zatímco zbylých 49,4 % dotázaných již má zkušenosti s kouřením cigaret.

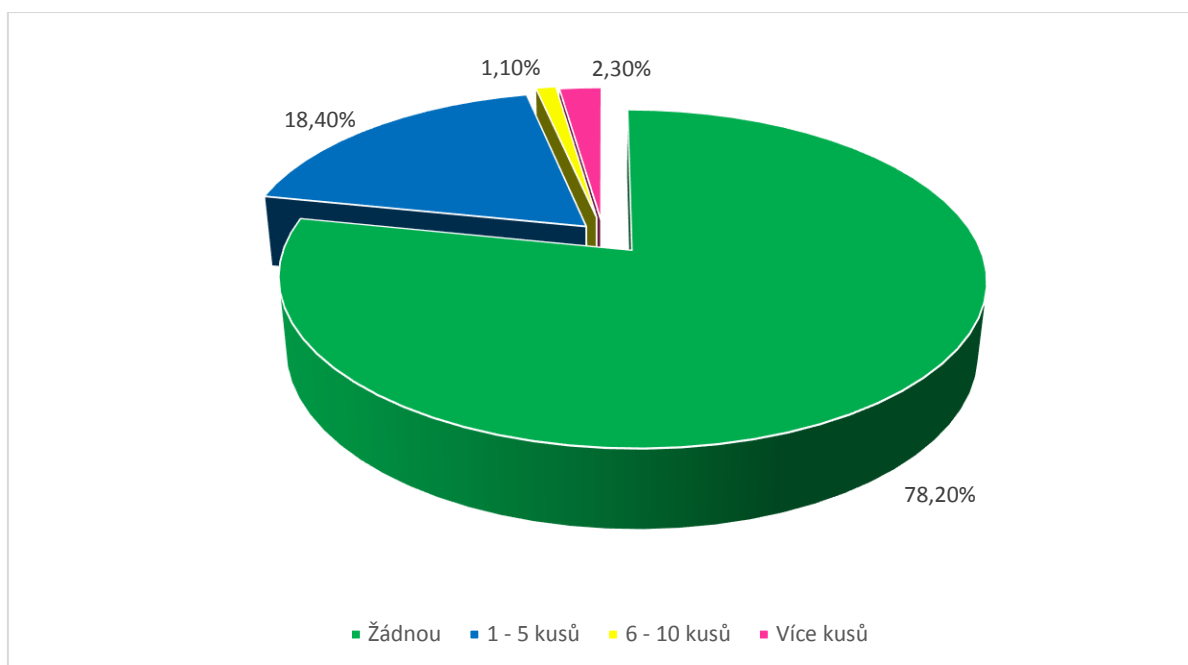
V kolika letech jsi poprvé cigaretu vyzkoušel/a?

Z respondentů, kteří již mají zkušenost s kouřením cigaret, celkem 2,2 % uvádí, že první kontakt s cigaretou byl v rozmezí 0–5 let. Celých 8,3 % tvrdí, že první zkušenost s cigaretou měli v 6-10 letech, 72,9 % v 11-13 letech a během 14-16 let mělo prvotní kontakt s cigaretou celkem 16,6 % respondentů.

Kouříš cigarety pravidelně?

Pouze 3,4 % z celkového počtu dotázaných odpověděla, že kouří cigarety pravidelně. Zbylí dotázaní nemají pravidelný návyk.

Kolik cigaret jsi vykouřil/a za posledních 30 dní?



Graf č. 4 – Kolik cigaret jsi vykouřil/a za posledních 30 dní?

Celkem 78,2 % dotázaných odpovědělo že za posledních 30 dní neměli žádnou cigaretu. A 2,3 % respondentů za posledních 30 dní mělo více než 10 kusů cigaret.

Jakým způsobem jsi cigaretu získal/a?

Z dotázaných, kteří již mají s cigaretami zkušenost, byly nejčastěji cigarety získány prostřednictvím kamarádů, a to celkem ve 74 % případů. Konkrétně 16 % odpovědělo, že cigaretu získali od někoho z rodiny, 4 % cigarety zakoupilo a 6 % respondentů uvádí, že cigarety ukradli.

Z jakého důvodu jsi poprvé cigaretu vyzkoušel/a?

U jedinců, kteří již zkušenost s cigaretami mají, byla nejčastějším prvotním důvodem zvědavost a dalším důvodem, se stejným počtem odpovědí, byli kamarádi a party celkem 28,6 %. Konkrétně 23,2 % respondentů označilo prvotní impuls ke kouření jako „frajeřinu“. Z nudy, vyzkoušelo cigaretu 8,9 % respondentů a 10,7 % mělo jiný důvod.

Víš jak tabákové výrobky (cigarety) škodí lidskému tělu?

Uvedená odpověď	Četnost odpovědi
Rakovina (plic, jazyka, bez specifikace)	42
Poškození plic	16
Různé nemoci	10
Problémy s dýcháním	7
Zápach z úst a kazivost zubů	12
Nijak neškodí	2
Vytváří závislost na nikotinu	3
Ano vím (bez specifikace)	6
Nevím	16
Způsobuje infarkt	1

Tabulka č. 2 – Negativní vliv cigaret na lidské tělo

Nejčastější odpovědí bylo způsobování rakoviny plic a jazyka, nebo rakoviny bez bližší specifikace (42x). Mezi časté odpovědi patřilo poškození plic (16x) nebo také zápach z úst či kazivost zubů (12x). Celkem 16 respondentů odpovědělo, že neví, jak cigarety poškozují lidský organismus.

Máš zkušenost s pitím alkoholu?

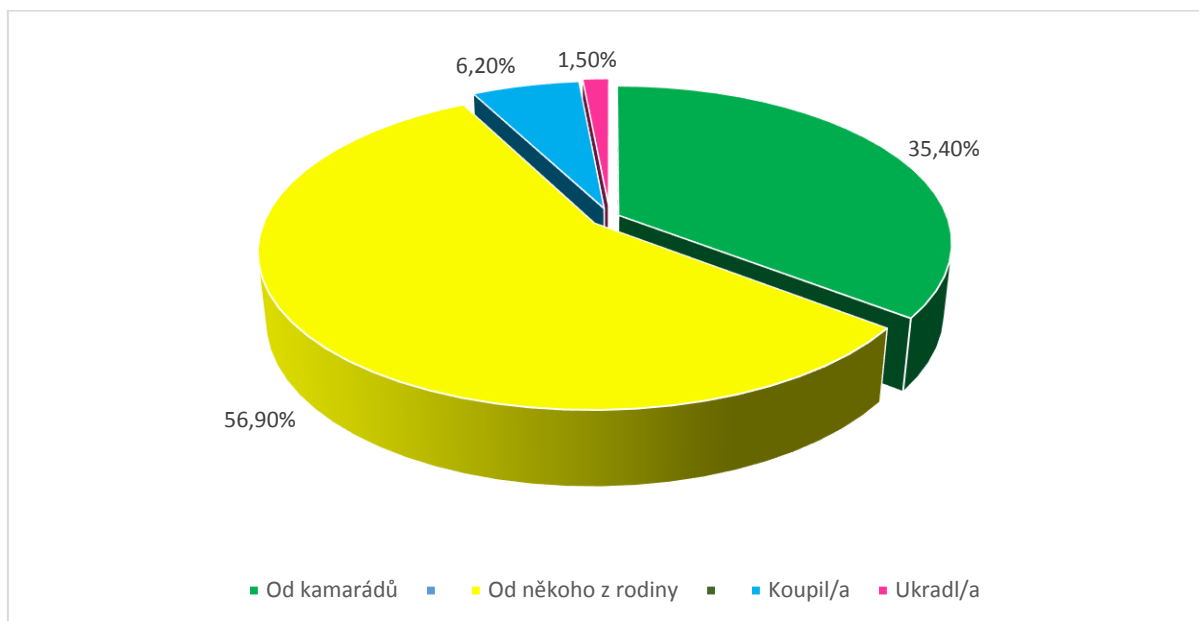
Z celkového počtu dotázaných má zkušenost s pitím alkoholu 70,1 % respondentů. Zbýlých 29,9 % alkohol nikdy nezkusilo.

V kolika letech jsi poprvé vyzkoušel/a alkohol?

Z počtu dotázaných, kteří již mají s pitím alkoholu nějakou zkušenost, odpovědělo 61,5 % tak, že první zkušenost měli mezi jedenáctým a třináctým rokem života. Celkem 26,2 % mělo první zkušenost s alkoholem mezi šestým a desátým rokem života, 10,8 % v rozmezí čtrnácti až šestnácti let a pouze 1,5 % mezi nultým a pátým rokem života.

Jakým způsobem jsi poprvé alkohol získal/a?

Z dotázaných, kteří již mají zkušenost s požitím alkoholu, jej celkem 56,9 % získalo od někoho z rodiny a 35,6 % prostřednictvím kamarádů.



Graf č. 5 – Jakým způsobem jsi poprvé alkohol získal/a?

Opil/a jsi se někdy tak, že jsi měl/a problém s rovnováhou, řečí a koordinací?

Celkem 10,3 % z kompletního počtu dotázaných odpovědělo, že se už někdy opilo tak, že mělo problém s rovnováhou, řečí nebo koordinací pohybu.

Víš, jak alkohol škodí lidskému tělu?

Uvedená odpověď	Četnost odpovědi
Nevím	32
Ano, vím (bez bližší specifikace)	8
Ničí mozkové buňky	14
Ničí orgány (játra, srdce, žaludek, ledviny)	17
Způsobuje nemoci (bez bližší specifikace)	8
Nevolnost a žaludeční potíže	11
Špatná rovnováha	5
Zvýšená agresivita	5
Způsobuje rakovinu (bez bližší specifikace)	3

Tabulka č. 3 – Vliv alkoholu na lidský organismus

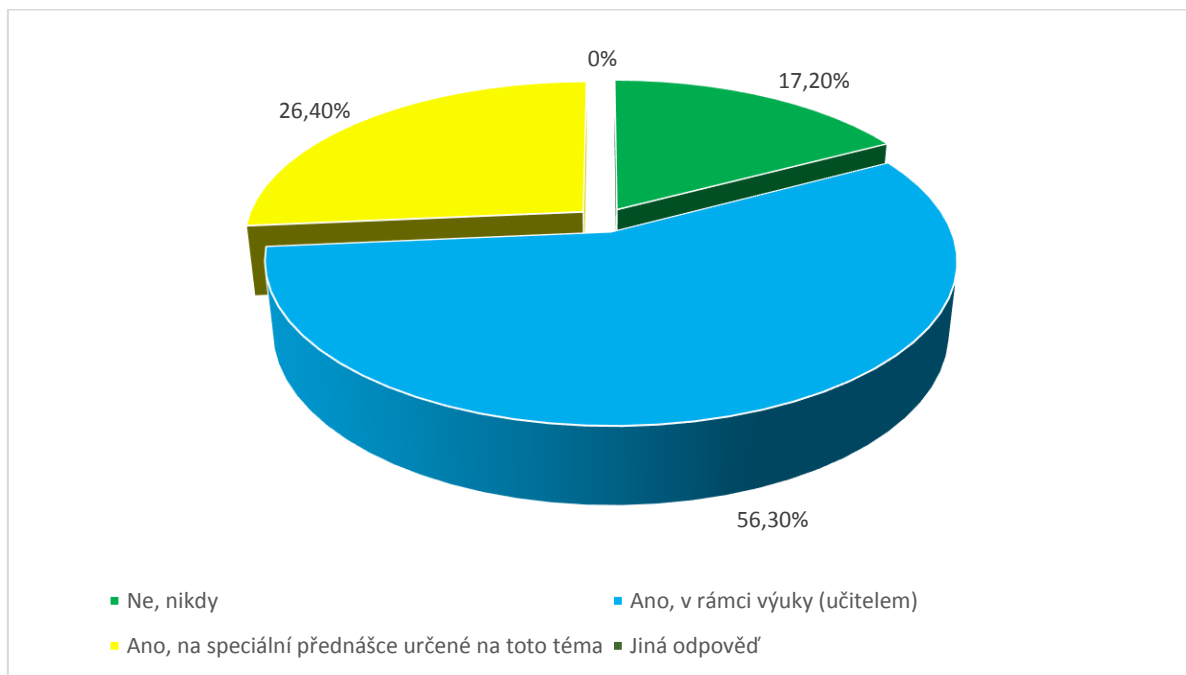
Celkem 32 dotázaných nevědělo jaké jsou negativní vlivy alkoholu na lidský organismus. Druhým nejčastěji zmíněným negativním vlivem alkoholu bylo poškozování orgánů jako je žaludek, játra, srdce, ledviny (17x). Celkem 14 x bylo jako negativní dopad alkoholu, zmíněno poškozování a ničení mozkových buněk.

**Máš vlastní zkušenost s užíváním jiné návykové látky, než je tabák nebo alkohol?
Pokud ano, uveď prosím, o jakou látku se jedná?**

Celkem 80 respondentů odpovědělo, že neužilo žádné jiné návykové látky. Čtyři respondenti uvedli, že mají zkušenost s marihuanou, 2 respondenti uvedli jako návykovou látku, se kterou mají zkušenost, čokoládu. A jeden respondent uvedl, že má zkušenost s jinou návykovou látkou ale bez další bližší specifikace.

Byl/a jsi někdy ve škole informován/a o škodlivosti návykových látek a jaký mají dopad na tvé zdraví?

Celkem 56,3 % žáků uvedlo, že informace o negativních vlivech návykových látek, slyšelo od učitele v rámci školní výuky a 26,4 % na speciální přednášce, určená na toto téma. Zbýlých 17,2 % žáků uvádí, že ve škole nebyli nikdy informováni o negativních vlivech návykových látek.



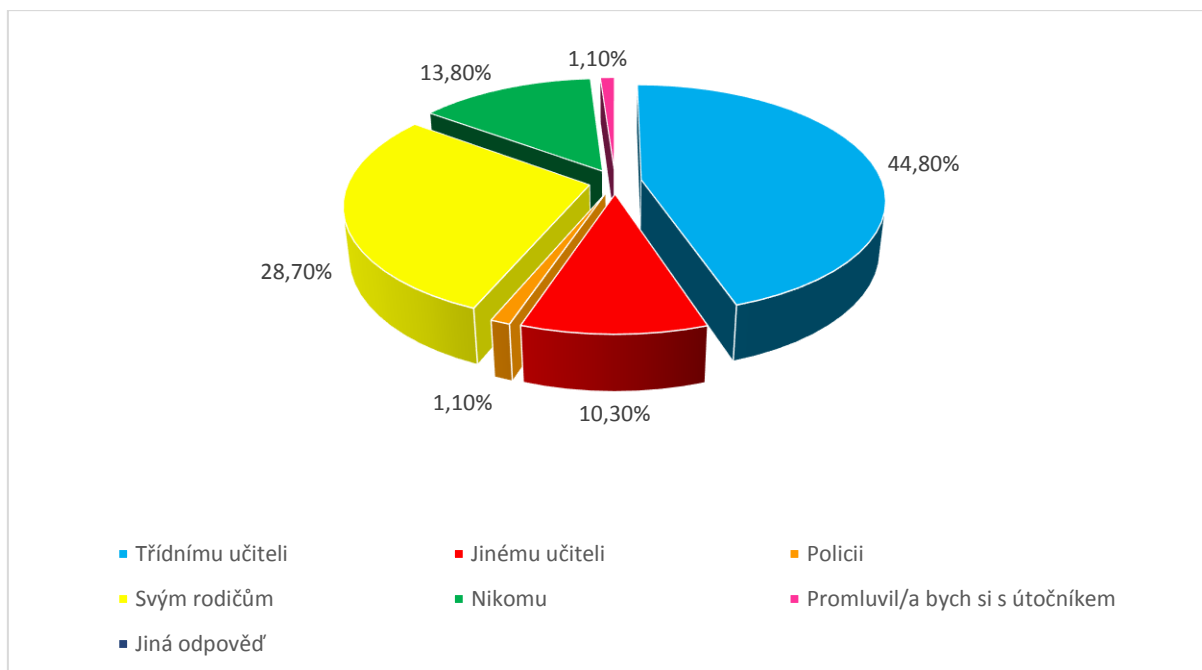
Graf č. 6 – Informovanost o škodlivosti návykových látek

Byl/a jsi někdy svědkem šikany?

Většina respondentů (75,9 %) odpověděla, že nikdy nebyla svědkem šikany, zbylých 24,1 % se někdy stalo svědky šikany.

Pokud by se jeden z tvých spolužáků stal obětí šikany, komu bys to nahlásil/a?

Nejčastěji by žáci šikanu nahlásili třídnímu učiteli (44,8 %), svým rodičům 28,7 % a jinému učiteli než třídnímu 10,3 %. Pouze 1,1 % respondentů by si nejdříve promluvalo se samotným útočníkem nebo by šikanu nahlásilo policii ČR. A celkem 13,8 % dotázaných by to neoznámila nikomu.



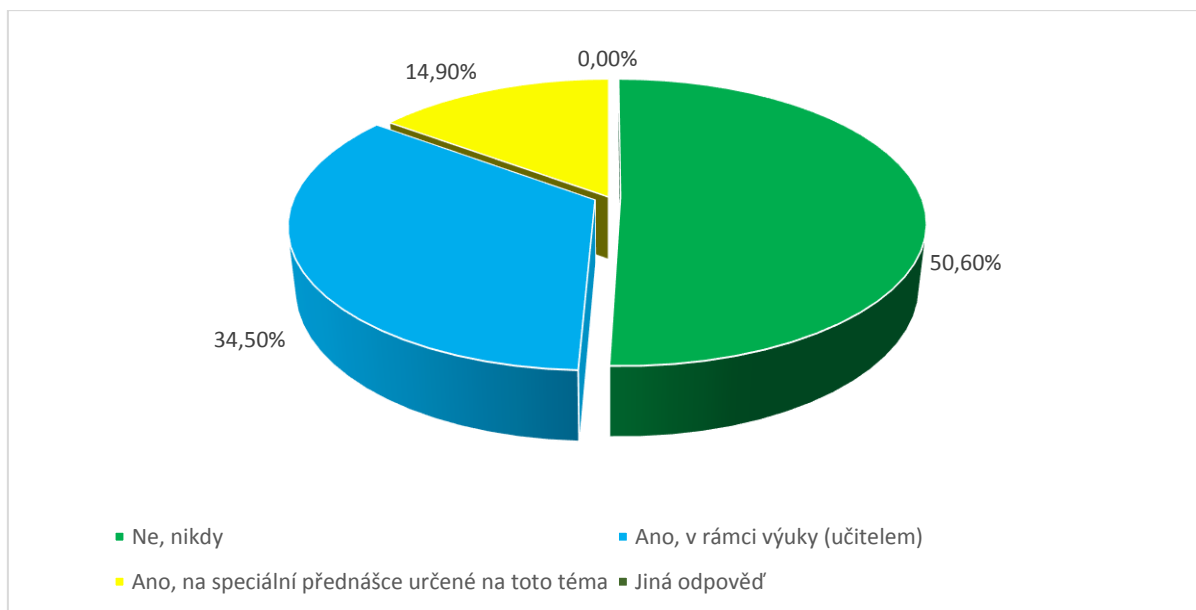
Graf č. 7 – Komu bys nahlásil šikanu?

Zažil/a jsi někdy šikanu na vlastní kůži?

Celkem 86,2 % dotázaných žáků nemá osobní zkušenost s šikanou a zbylých 13,8 % zažilo šikanu na vlastní kůži.

Byla jsi někdy ve škole informován/a o tom, jak se zachovat při kontaktu se šikanou?

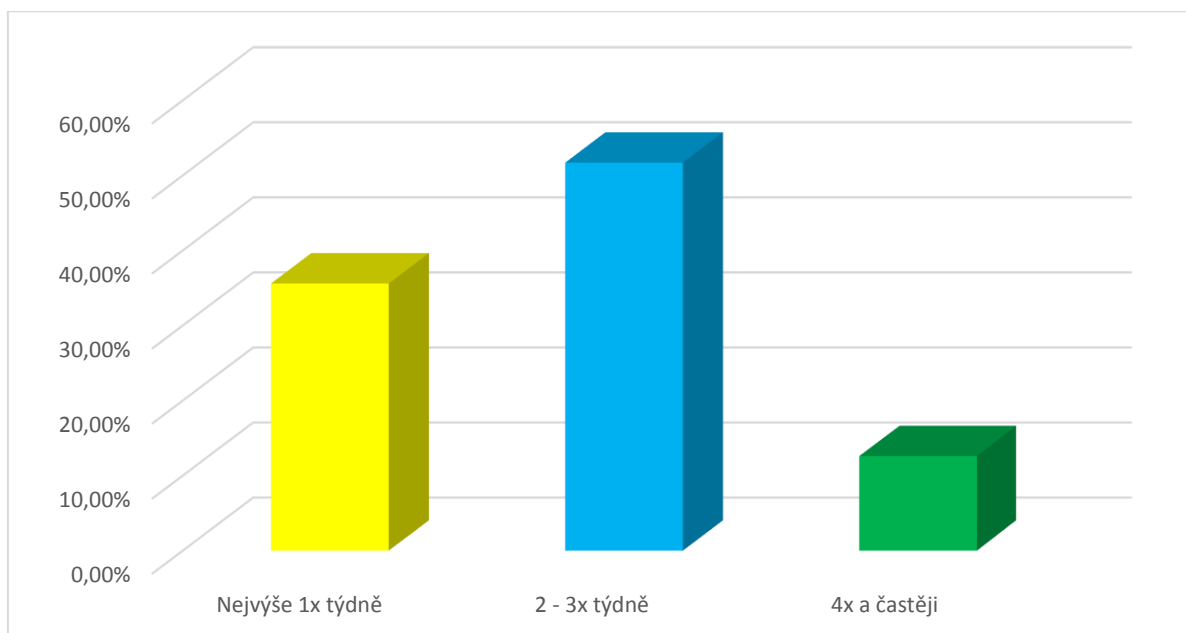
Nadpoloviční většina, celkem 50,6 % žáků uvádí, že nikdy nebyla informována o tom, jak se zachovat při kontaktu s šikanou, 34,5 % žáků uvádí, že byli informováni učitelem v rámci školní výuky. Zbylých 14,9 % dotázaných uvedlo, že byli informováni na speciální přednášce, jež byla věnována tomuto tématu.



Graf č. 8 – Informovanost o šikaně

Věnuješ se mimo školu nějaké organizované aktivitě? (např. sportovní oddíl, základní hudební škola a jiné kroužky)

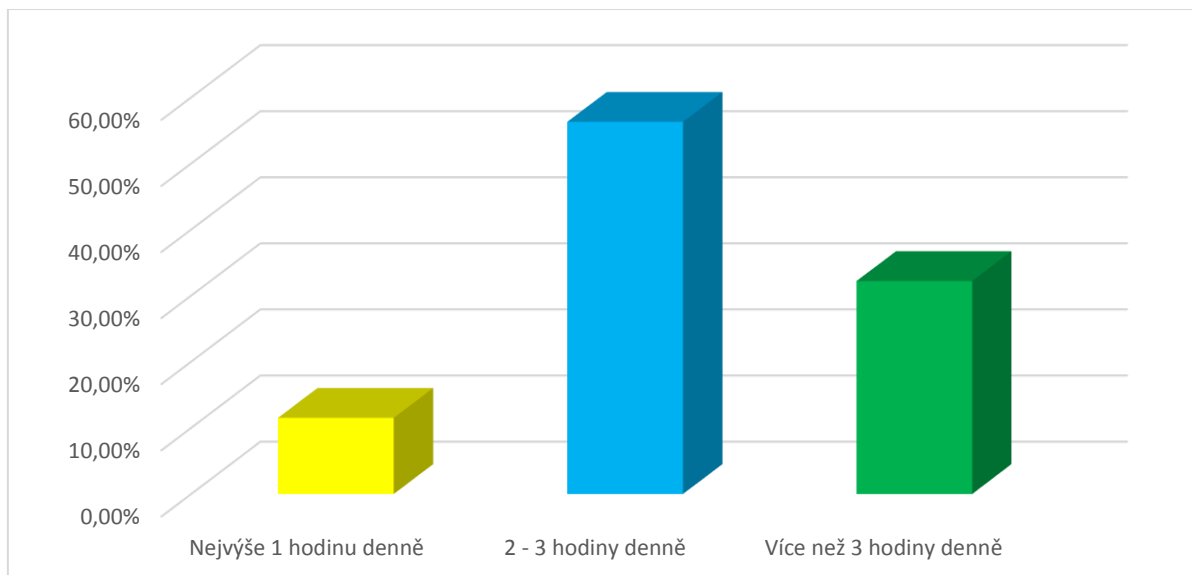
V dotazníku žáci uvedli, že celkem 35,6 % z nich navštěvuje pravidelné mimoškolní kroužky maximálně jednou do týdne, 51,7 % dvakrát až třikrát týdně a 12,6 % respondentů uvádí že pravidelně navštěvují mimoškolní zájmové aktivity minimálně čtyřikrát do týdne.



Graf č. 9 – Týdenní frekvence mimoškolních aktivit

Kolik hodin denně trávíš na mobilním telefonu a počítači?

Celkem 11,5 % dotázaných žáků, tráví na počítači a telefonu maximálně hodinu denně, 56,3 % žáků pak 2-3 hodiny denně a 32,2 % respondentů uvedlo, že na telefonu a počítači jsou denně více než tři hodiny.



Graf č. 10 – Denně strávený čas na telefonu a počítači

Hlavní zjištění

Z výsledků vyplývá, že žáci, kteří byli dotazováni mají častější zkušenost s konzumací alkoholu než s cigaretami. S alkoholem má zkušenost celých 70,1 % respondentů, zatímco s cigaretami má zkušenost pouze 49,4 % respondentů. Co se týče prvotních zkušeností se jmenovanými produkty, výsledky ukazují, že s alkoholem mají žáci zkušenost v mladším věku než s cigaretami, 26,2 % žáků mělo první zkušenost s alkoholem již v 6-10 letech a 61,5 % žáků v 11-13 letech. Zatímco s cigaretami má celkem 89,5 % respondentů prvotní zkušenost v 11-16 letech. Což naznačuje tomu, že alkohol je dostupnější a děti nemají z alkoholu takový „strach“ jako z cigaret. Podstatným faktem je také to, že zdrojem při prvotním kontaktu s alkoholem jsou v 56,9 % členové rodiny, zatímco u cigaret, jsou to ze 74 % kamarádi a rodina pouze v 16 %.

Jednou z nejpodstatnějších informací je, dle mého názoru, informovanost a vědomosti žáků o negativních vlivech cigaret a alkoholu. Mnohem větší znalosti mají žáci o negativních vlivech cigaret na lidský organismus. Zde byla nejčastěji zmiňována rakovina (plic, jazyka), ta byla zmíněna celkem 42 x. Pouze 16 žáků uvedlo, že neví, jaké mají cigarety negativní vliv na lidský organismus.

Zatímco vědomosti o negativních dopadech alkoholu na lidské zdraví, jsou menší. Celkem 32 žáků nevedlo žádný negativní vliv a odpovědělo slovem „nevím“. Zmiňovanými negativy pak bylo poškození různých orgánů, a především mozkových buněk.

Dalším velice významným výsledkem, vyplývajícím z dotazníkového šetření, je způsob předávání informací o návykových látkách ve školách. Zde je informovanost poměrně vysoká. Pouze 17,2 % žáků uvedla, že nebyli nikdy ve škole informováni, o návykových látkách a jejich dopadech na lidské zdraví.

Se šikanou se setkalo celkem 21,1 % dotázaných a 13,8 % žáků zažilo šikanu na vlastní kůži. Je důležité, aby šikanu rozeznali sami pedagogové, zároveň musí mít žáci informace o tom, jak se zachovat při kontaktu se šikanou. Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že nejčastěji by žáci nahlásili šikanování svého spolužáka, třídnímu nebo jinému učiteli. Svým rodičům by svěřilo 28,7 % žáků a celých 13,8 % by se s touto problematikou nesvěřilo nikomu.

V rámci primární prevence je velice důležitý způsob trávení volného času dětí a v moderní době i doba, strávená na mobilních telefonech a počítačích. Pravidelným mimoškolním aktivitám 2x – 3x týdně se věnuje 51,7 % dotázaných, 35,6 % se pak pravidelné mimoškolní aktivitě nevěnuje vůbec nebo maximálně jednou týdně. Velkým problémem je, podle mého názoru, možnost neustálého virtuálního kontaktu. Děti mají pocit, že se svými kamarády tráví čas, ale děje se tomu tak pouze skrze telefony a sociální sítě. Celkem 56,3 % dotázaných žáků uvádí, že denně stráví na telefonu a počítači 2-3 hodiny a celých 32,2 % dětí více než 3 hodiny denně.

5.5 Strukturovaný rozhovor

V rámci praktické části práce, byly na dvou vybraných školách provedeny strukturované rozhovory se školními metodiků prevence. Bylo stanoveno celkem jedenáct otázek, které byly postupně kladeny metodikům prevence, v soukromí jejich kabinetů bez účasti třetí osoby. Následné odpovědi byly nahrávány na přístroj pro záznam mluveného slova a jeho pozdější přepis.

Následně budou představeny odpovědi metodiků prevence jednotlivě a popořadě tak, jak byly otázky kladeny. Pro lepší přehlednost a v rámci zachování anonymity označíme jednotlivé metodiky prevence písmeny X a Y.

Jaký je Váš věk?

X: 45 let.

Y: 42 let.

Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

X: Vysokoškolské s magisterským titulem a k tomu 250 hodin adiktologie

Y: Vysokoškolské magisterské.

Jak dlouho pracujete ve školství?

X: Ve školství pracuji již dvacátým druhým rokem.

Y: Ve školství pracuji už šestnáct let.

Jak dlouho pracujete na pozici školního primárního metodika prevence?

X: Na této pozici jsem již dvanáct let.

Y: Na konci toho školního roku tomu bude sedm let.

Co Vás motivovalo k tomu stát se učitelem?

X: Oba mí rodiče pracovali jako pedagogové. A v mládí jsem jezdila na tábory, jako vedoucí a práce s dětmi mě vždy velmi bavila. Nějak jsem ani nepřemýšlela nad jinou profesí.

Y: Už jako malá jsem si doma hrála na školu a všechny jsem poučovala (smích). Baví mě ostatní vzdělávat a předávat své zkušenosti. Stát se učitelkou pro mě byla jasná volba.

Jak se podílí učitelský sbor na tvorbě preventivních programů a jak hodnotíte vzájemnou spolupráci?

X: Komunikaci celého učitelského sboru musím vyzdvihnout, protože je opravdu bezproblémová a všichni jsou velice ochotní. Na samotné tvorbě programů se podílejí opravdu všichni a snaží se přicházet s novými podněty.

Y: Jsou učitelé, kteří se podílejí větším dílem a snaží se přispívat. Ale celková komunikace v učitelském sboru je skvělá.

S jakými organizacemi spolupracujete při realizaci preventivních programů?

X: Nejvíce spolupracuji se školním psychologem. A mezi organizace, se kterými spolupracujeme patří například Středisko volného času v Rožnově pod Radhoštěm, městská policie, PPP Valašské meziříčí.

Y: Spolupracujeme s městskou policií i místní neziskovou organizací Kamarád Rožnov o. p. s., Střediskem volného času v Rožnově pod Radhoštěm a taky školním psychologem a krajským PPP, které má pracoviště ve Valašském meziříčí.

Ohodnoťte prosím efektivitu primárního programu?

X: Myslím si, že efektivní je. Protože se týká problému, se kterými se ve škole reálně setkáváme a díky němu je úspěšně řešíme.

Y: V rámci možností se nám daří program efektivně uplatňovat, ale stejně jako všichni, se potýkáme s těžkostmi. Ovšem myslím si, že výsledky jsou velice dobré. Takže program hodnotím pozitivně.

Které konkrétní aktivity primární prevence mají u žáků kladný ohlas?

X: Například přednášky na téma prevence návykových látek, pořádané v místním kině. A také projekty jako například *týden zdraví*.

Y: Využíváme sportovních aktivit a akcí s nimi spojených. Jen na naší škole je možnost několika druhů mimoškolních aktivit, které žáci mohou pravidelně navštěvovat. Skvěle se také osvědčily hrané scénky, kdy přímo žáci zinscenují situaci, na téma drogy, šikana a podobně.

Popište prosím slabá místa primární prevence na vaší škole, pokud jste si nějakých vědom/a).

X: Slabým místem je podle mě špatná spolupráce ze strany rodičů. Na tu se pak vše nabaluje. Mnoho dětí tož nemá základní respekt k autoritám a je těžší s nimi pracovat, zvlášť když se mu rodiče mimo školu nijak nevěnují.

Y: Neúcta k autoritám. Ale to vnímám jako celospolečenský problém. Rodiče ale i žáci se často cítí v převaze a cítí nadřazenost nad učitelem. Rodiče, samozřejmě jen někteří, mají tendence přenechávat výchovu na škole.

Co by podle vás, zlepšilo systém prevence na základních školách?

X: Těžká otázka. Snad více času pro práci metodika a realizaci různých aktivit. V neustálém běhu školy jednoduše nelze vše stíhat. Také snížení úvazku pro metodika, aby nebyl zároveň třídním učitelem. Jednoduše více času pro samostatné žáky.

Y: Určitě by pomohlo lepší platové ohodnocení pro školní metodiky, větší motivace k práci. A také mít na práci více času, který by byl věnován přípravě různých aktivit.

Hlavní zjištění

Školní metodikové prevence se ve svých odpovědích shodují, že velký díl, na úspěšnosti primárně preventivních programů, nesou rodiče. Ti mají někdy tendenci přenechávat výchovu na školách samotných. Ale i přes veškeré nedostatky, hodnotí efektivitu primárních programů pozitivně.

Co se týče komunikace mezi učitelským sborem při tvorbě preventivních programů, je oběma dotázanými hodnocena kladně. Komunikace je údajně na výborné úrovni a učitelé se na tvorbě programů aktivně podílejí.

Jako efektivní aktivity primární prevence byly uvedeny například přednášky v místním kině, zaměřené na užívání návykových látek. Dále pak využití sportovních aktivit a volnočasových sportovních aktivit, které poskytuje přímo škola. Zmíněné byly i aktivity v podobě hraných scén, které zinscenovali sami žáci.

Shodu v názorech dotázaných, lze pozorovat také v návrzích na zlepšení systému primární prevence. Oba uvádí, že je třeba více času na práci, která je třeba k výkonu pozice školního metodika prevence. Zmiňují, že být zároveň třídním učitel a metodikem prevence je velice náročný úkol, který vyžaduje mnohem více času.

5.6 Výzkumné závěry

Velice často diskutovaným tématem v oblasti prevence u žáků, je nedostatek volnočasových aktivit, tím pádem neefektivní trávení volného času, a přebytek času strávený na mobilních telefonech a počítačích.

Výzkumná otázka: **Jak často se žáci mimo školu věnují organizovaným aktivitám?** Naše dotazníkové šetření ukázalo, že celkem 51,7 % dotázaných žáků, navštěvuje pravidelně nějaký mimoškolní zájmový kroužek (sportovní, hudební...) dvakrát až třikrát za týden a dalších 12,6 % žáků kroužky navštěvuje dokonce neméně čtyřikrát týdně. Náš výzkum také ukázal, že více než tři hodiny denně, tráví na mobilním telefonu a počítači pouze 32,2 % dotázaných žáků. Možným ovlivňujícím faktorem může být skvělá přístupnost k přírodě, mnoho sportovišť a organizací, zabezpečující mimoškolní aktivity, nacházející se ve městě Rožnov p. R. Jak také vyplývá z rozhovorů se školními metodiky prevence, rodiče žáka, a tedy i zázemí a čas strávený mimo školu hraje obrovskou roli v efektivitě primárně preventivních programů.

Výzkumná otázka: **Kolik hodin denně tráví žáci na mobilním telefonu nebo počítači?** Celkem 11,5 % dotázaných žáků, tráví na počítači a telefonu maximálně hodinu denně, 56,3 % žáků pak 2-3 hodiny denně a 32,2 % respondentů uvedlo, že na telefonu a počítači jsou denně více než tři hodiny.

Zajímavostí, která vyplývá z výzkumného šetření, jsou dle mého názoru fakta, týkající se prvotních zkušeností žáků s návykovými látkami. Zatímco celkem 50,6 % žáků nemá žádnou dosavadní zkušenost s kouřením cigaret, celých 70,1 % žáků již má minimálně jednu zkušenost s pitím alkoholu, kdy prvotním zdrojem byl někdo z rodiny. Prvotní kontakt s cigaretami mělo 16,6 % žáků ve věku mezi 14-16 roky a 72,9 % mezi 11-13 roky. Ovšem prvotní zkušenosti s alkoholem se objevují dříve. Celkem 26,2 % žáků uvádí, že jejich první zkušenost s pitím alkoholu byla již mezi 6-10 rokem a 61,5 % pak mezi 11-13 rokem. Z výsledků plyne fakt, že ve většině případů, je u první alkoholové zkušenosti zdrojem alkoholu někdo z rodiny. Což také ukazuje mnohem snazší dostupnost u alkoholických nápojů než u cigaret. Důvodem zde mohou být například i reklamy, které alkohol vyzdvihují jako pozitivum, zatímco u cigaretových výrobků je vždy varování, i na samotných krabičkách se již vždy zobrazuje fotografie, vykreslující negativní dopad kouření cigaret na lidské tělo. To může mít za následek i vyvolání většího „respektu až strachu“ z kouření. Dotazovaní žáci také prokázali větší znalosti v oblasti negativních vlivů cigaret na lidské zdraví, ve srovnání se znalostmi o negativních vlivech alkoholu na lidské zdraví.

Výzkumná otázka: **Jsou žáci více školou informováni o užívání návykových látek nebo o šikaně?** Dotázaní metodici prevenci uvedli, že děti jsou poměrně dobře informovány o negativěch užívání návykových látek. To potvrzují i výsledky odpovědí samotných žáků, kdy celkem 82,7 % uvádí, že bylo informováno ze strany školy. Ovšem informovanost na téma „šikana“ je oproti informovanosti o návykových látkách, poněkud pozadu. Celých 50,6 % žáků uvedlo, že ze strany školy, nebyli nikdy informováni o tom, jak se zachovat při kontaktu se šikanou.

Stále častěji diskutovanější problematikou je taky pokora k autoritám. Jen samo postavení povolání učitele se za posledních pár desetiletí velice změnilo a povolání učitele již není tak společností vážené, jak tomu bývalo dříve. Tyto informace potvrzují i odpovědi dotázaných metodiků. Ti uvádí, jako jedno ze slabých míst primární prevence, právě své nízké postavení v očích žáka ale také mnohdy i rodiče. Jeden z metodiků poukazuje na to, že se jedná o problém týkající se celé společnosti. Pedagogické průzkumy prokázaly, že většina učitelů má nízké profesní sebevědomí a nízké sebehodnocení, nepovažují svou profesi za vysoce odbornou činnost v oblasti vzdělávání.⁸¹

⁸¹ VAŠUTOVÁ, Jaroslava. Vzděláváme budoucí učitele: nové přístupy k pedagogicko-psychologické přípravě studentů učitelství. Praha: Portál, 2008. s. 29.

ZÁVĚR

Bakalářská práce byla zaměřena na systém primární prevence na základních školách se zaměřením na základní školy ve městě Rožnov pod Radhoštěm. Práce byla systematicky rozdělena dvou základních částí na teoretickou a empirickou část. V teoretické části byly vysvětleny veškeré podstatné pojmy a informace týkající se tématu. Empirická část obsahuje výzkumné šetření v podobě kvantitativního i kvalitativního výzkumu.

Hlavní cíl i jednotlivé dílčí cíle se podařilo v práci naplnit a veškeré výzkumné otázky byly zodpovězeny. Z výsledků vyplynulo například to, že žáci 6.-8. tříd základních škol ve městě Rožnov pod Radhoštěm, jsou ze strany školy dobře informováni o účincích a negativních dopadech návykových látek, zatímco informovanost na téma *šikana* není tak rozšířená. Z toho vyplývá, že by preventivní programy měly zacílit na tuto problematiku, tak aby děti byly lépe informovány a věděly, jak se v dané situaci zachovat. Podařilo se charakterizovat systém prevence na základních školách ve městě Rožnov pod Radhoštěm, popsat formy rizikového chování u žáků základních škol, charakterizovat demografii Rožnova pod Radhoštěm a seznámit s preventivním programem *Revolution train*. Byla popsána osobnost žáka ve starším školním věku a jeho vývojové specifikace. Zjistili jsme kolik hodin denně dotázaní žáci tráví na mobilních telefonech a počítačích, kolikrát týdně se žáci věnují organizovaným aktivitám a jakým způsobem jsou žáci informováni o návykových látkách a šikaně.

Důležité je zmínit fakt, že škola není zodpovědná za špatnou výchovu. Primární prevence začíná od těch nejbližších, jimiž jsou v dětském věku rodiče. Ti musí jevit o své dítě zájem, trávit s ním volný čas a dohlížet na to, jakým způsobem jejich potomek volný čas tráví, naslouchat mu a dbát na jeho názor. Každé dítě je unikát a nelze vytvořit jednotnou formu, jak by mělo každé dítě vyrůstat, kolik hodin by mělo trávit mezi kamarády, kolik hodin by mělo studovat a kolik hodin má samo pro sebe. Obzvláště ve starším školním věku jsou děti citlivé a náchylné k rizikovému chování. To je ale většinou projev nejistoty nebo rebelie, které se dá pomocí správné komunikace a snahy dobře předcházet. Jako další ohnisko problému vidím vztah rodičů k učitelům a samotné škole. Já osobně jsem byla svědkem situace, kdy si rodič přišel stěžovat učiteli, že jeho potomek nebude dělat žádné domácí úkoly, na to přeci chodí do školy. Samozřejmě nelze házet veškerou vinu na rodiče. Já osobně vidím tuto problematiku jako celospolečenský problém. Naše společnost je velice benevolentní vůči projevům

rizikového chování. Není žádný problém, aby nezletilí jedinci oficiální cestou zakoupili alkohol nebo tabákové výrobky.

V závěru bych chtěla vyzdvihnout důležitost preventivních programů na základních školách, a především jejich variabilitu. Stejně jako všechno kolem nás prochází postupem času určitým vývojem, tak se mění i děti. Aktivity, které byly efektivní v rámci primární prevence před patnácti lety, se nemusí těšit takové efektivitě i dnes. Úkolem je tedy zvolení správných aktivit, které budou reflektovat dnešní mládež a jejich způsob života. Ano, je zde potřeba i velká dávka kreativity a vlastní iniciativy od lidí, kteří tyto programy vytváří. Tímto bych chtěla všem těmto pověřeným lidem vyjádřit svůj respekt k jejich práci a popřát spoustu energie do dalších pracovních dní.

Seznam zkratk

MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
MDPP	Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních
MPP	Minimální preventivní program
ŠPP	školní preventivní program
RVP	rámcový vzdělávací program
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
SVČ	středisko volného času
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
ŠMP	školní metodik prevence
NZDM	nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
ZŠ	základní škola

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Seznam základních škol v Rožnově p. R.	32
Tabulka č. 2 – Negativní vliv cigaret na lidské tělo	38
Tabulka č. 3 – Vliv alkoholu na lidský organismus	40

Seznam grafů

Graf č. 1 – Rizikové faktory	13
Graf č. 2 – Prevence.....	17
Graf č. 3 – Věkové rozložení respondentů	36
Graf č. 4 – Kolik cigaret jsi vykouřil/a za posledních 30 dní?	37
Graf č. 5 – Jakým způsobem jsi poprvé alkohol získal/a?.....	39
Graf č. 6 – Informovanost o škodlivosti návykových látek.....	41
Graf č. 7 – Komu bys nahlásil šikanu?	42
Graf č. 8 – Informovanost o šikaně	43
Graf č. 9 – Týdenní frekvence mimoškolních aktivit	43
Graf č. 10 – Denně strávený čas na telefonu a počítači.....	44

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 – <i>Mapa krajů ČR</i>	32
---	----

Seznam odborných zdrojů

BURDOVÁ, Eva. *Průřezová témata*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-30-1.

ČÁP, David. *Výchovné poradenství: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni 1.12.2009*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, c2009. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-498-5.

DOLEJŠ, Martin. *Efektivní včasná diagnostika rizikového chování u adolescentů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2642-6.

FIELD, Evelyn M. *Jak se bránit šikaně: praktický rádce pro děti, rodiče i učitele*. V Praze: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

HELUS, Zdeněk. *Dítě v osobnostním pojetí: obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. Pedagogická praxe (Portál). ISBN 978-80-7367-628-5.

KNOTOVÁ, Dana. *Školní poradenství*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4502-2.

LACA, Slavomír. *Sociální pedagogika*. Brno: Institut mezioborových studií, 2011. Sociopedie. ISBN 978-80-87182-19-2.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

LAZAROVÁ, Bohumíra. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. 2., upr. vyd. Brno: Paido, 2008. ISBN 978-80-7315-169-0.

MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4723-105.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

MATOUŠEK, Oldřich a Andrea KROFTOVÁ. *Mládež a delikvence: [možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-x.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1154-9

MIOVSKÝ, Michal, SKÁCELOVÁ, Lenka, ZAPLETALOVÁ, Jana a kol. *Primární prevence rizikového chování ve školství*. 1. vydání. Tišnov: Sdružení SCAN, 2010. s. 23. ISBN 978-80-87258-47-7.

MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-393-8.

MIOVSKÝ, Michal. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87258-89-7.

NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Vyd. 4., aktualiz. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-908-8.

PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika a kol. *Standarty odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*. 1. vydání. Praha: Klinika adiktologie, 2012. s 21-29. ISBN 978-80-87258-0.

PAVLAS MARTANOVÁ, Veronika. *Primární prevence rizikového chování v podmínkách školy*. In: VALENTOVÁ, Lidmila a kol., 2013. *Školní poradenství II*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7290-629-1.

POLÁČEK, Michal a Dana FORÝTKOVÁ. *Systém prevence sociálně patologických jevů: studijní text pro distanční studium*. Olomouc: Hanex, 2006. ISBN 80-85783-65-7.

POSPÍŠILOVÁ, Bohumila a Jiří TYŠER. *Výchovné poradenství: Soubor materiálů pro výchovné poradce základních škol*. Most: Nakladatelství Hněvín, 2003. ISBN 80-86654-04-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

PTÁČEK, Radek. KUŽELOVÁ, Hana. *Vývojová psychologie pro sociální práci*. 2013. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. ISBN 978-80-7421-060-0

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. 2., nezměn. vyd. Voznice: Leda, 2012. ISBN 978-80-7335-296-7.

ŘÍČAN, Pavel a Pavlína JANOŠOVÁ. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2991-6.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. 3. vyd. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0772-6.

SOBOTKOVÁ, Veronika. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4042-3.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Praha: Grada, 2004. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9.

TYŠER, Jiří. *Školní metodik prevence: soubor materiálů*. Most: Hněvín, 2006. ISBN 80-86654-17-6.

VALENTOVÁ, Lidmila. *Školní poradenství I*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. ISBN 978-80-7290-710-6.

VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1734-0.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Být učitelem: co by měl učitel vědět o své profesi*. 2., přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2007. ISBN 978-807-2903-252.

VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Profese učitele v českém vzdělávacím kontextu*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-731-5082-4.

VAŠUTOVÁ, Maria. *Děti se specifickými vývojovými poruchami učení a chování a násilí ve školním prostředí*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-525-6.

VYKOPALOVÁ, Hana. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4.

Internetové zdroje

EU Operační program Zaměstnanost. *Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi*. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z <http://www.ranapece.cz/olomouc3/wp-content/uploads/sites/18/Informace-o-sluzbe-SAS.pdf>

Mapa krajů ČR. [online]. Dostupné z <http://www.mapaceskerepubliky.cz/mapa-kraju>

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi*. SocioFactor s.r.o. 2014. s. 23-25. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/files/clanky/17905/analyza.pdf>

MŠMŠT ČR. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. 2006. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z https://www.mpsv.cz/files/clanky/31234/Zakon_o_socialnich_sluzbach-stav_k_1_10_2017.pdf

MŠMT ČR. zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-o-pedagogickych-pracovnicich>

MŠMT ČR. *Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních*. 2010. s. 1. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/administrativa-a-dokumentace-ve-skolstvi/metodiky-a-postupy>

MŠMT ČR. *Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013–2018.* s. 8. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/strategie+prim+prevence>

MŠMT ČR. Úmluva č. 104/1991 Sb. *úmluva o právech dítěte.* 1991. online]. [cit. 30.3.2019]. dostupné z <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

MŠMT ČR. *Výzva na podporu aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování pro rok 2019.* 2018. [online]. [cit. 13. 3. 2019]. Dostupné z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/vyzva-na-podporu-aktivit-v-oblasti-pirmanri-prevence>

MŠMT ČR. *zákon č 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).* 2004. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-15-2-2019>

MŠMT ČR. Zákon č. 109/200 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. 2002. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/file/38470>.

MŠMT ČR. Zákon č. 359/1999 Sb. *o sociálně-právní ochraně dětí.* [online]. [cit. 30.3.2019]. dostupné z https://www.mpsv.cz/files/clanky/7263/Zakon_o_socialne-pravni_ochrane_deti.pdf

MŠMT ČR. *Vyhláška č 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.* 2005. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>

MŠMT ČR. *Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.* 2005. [online]. [cit. 14.3.2019]. dostupné z <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>

Rožnov pod Radhoštěm. *VÝSLEDKY SBĚRU DAT PROTIDROGOVÉHO VLAKU REVOLUTION TTRAIN PRO MĚSTO*. 2017. s. 3-5. [online]. Dostupné z http://www.maproznovsko.cz/wp-content/uploads/2018/03/1_vysledky-hodnoceni_protidrogovy-vlak.pdf

Tabulka č. 1 – *Seznam základních škol v Rožnově p. R.* [online]. Dostupné z http://www.roznov.cz/assets/File.ashx?id_org=14293&id_dokumenty=21854

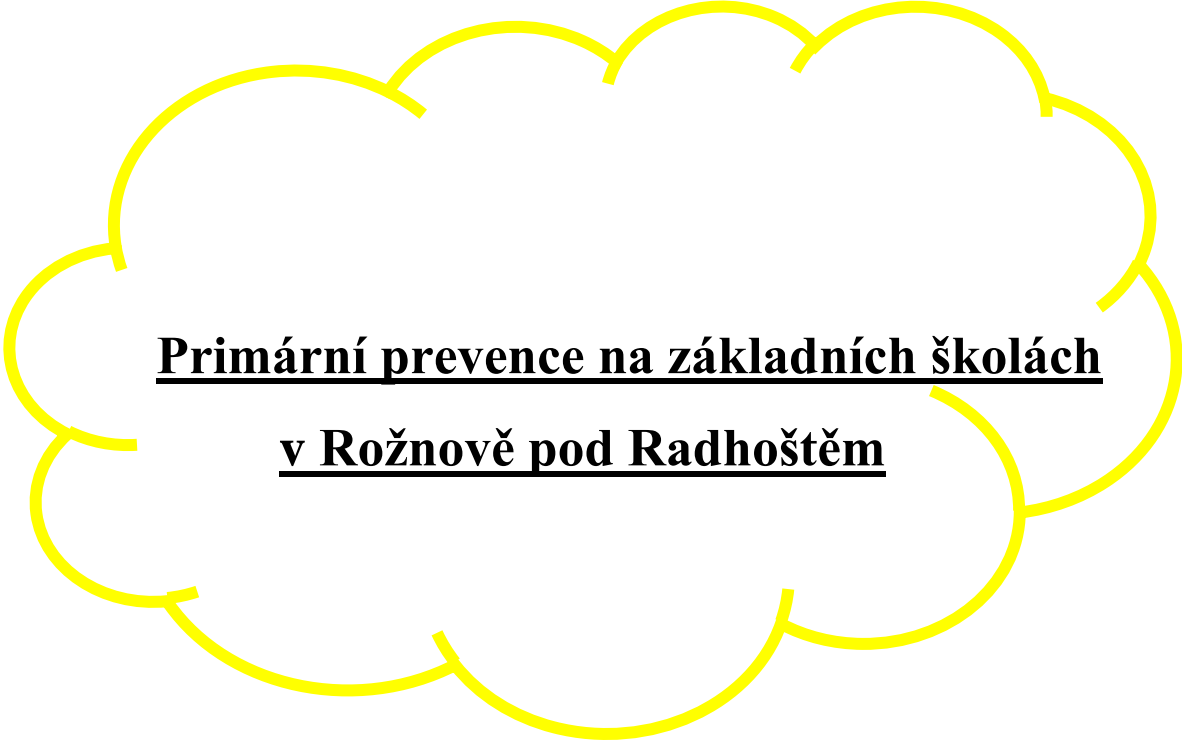
Zlínský kraj. *KRAJSKÝ PLÁN PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI 2015-2017*. [online]. [cit. 30.3.2019]. Dostupné z <https://www.kr-zlinsky.cz/krajsky-plan-prevence-rizikoveho-chovani-ve-zlinskem-kraji-2015-2017-cl-1234.html>

Periodika

ŠTECH. Stanislav. (2001). Sonda do profese školního psychologa. *Pedagogika*, 51, mimořádné číslo, 47-55.

Přílohy

Dotazník pro žáky základních škol – *Primární prevence na základních školách v Rožnově pod Radhoštěm*



Primární prevence na základních školách
v Rožnově pod Radhoštěm

Vážení žáci, jmenuji se Kristýna Kavanová a studuji na Univerzitě Palackého v Olomouci, konkrétně obor Pedagogika – veřejná správa. Tímto bych Vás ráda požádala o vyplnění krátkého dotazníku, jehož výsledky budou využity v mé bakalářské práci.

Chtěla bych Vás požádat o absolutní upřímnost při odpovídání na jednotlivé otázky, dotazník je anonymní, tudíž se nemusíte bát odpovídat pravdivě.

Dotazník obsahuje uzavřené i otevřené otázky. Při uzavřených otázkách zvolenou odpověď označte zakroužkováním nebo zakřížkováním. U otevřených otázek napište vlastní odpověď. Pokud si nebudete s něčím vědět rady, stačí se přihlásit a ráda Vám se vším pomohu.

Velmi Vám děkuji za Vaši ochotu a pomoc.

Přeji Vám spoustu studijních úspěchů.

1. Zkoušel/a jsi někdy cigaretu?

Ano

Ne

2. V kolika letech jsi poprvé cigaretu vyzkoušel/a?

0 – 5 let

6 – 10 let

11 – 13 let

14 – 16 let

Nikdy

3. Kouříš cigarety pravidelně?

Ano

Ne

4. Kolik cigaret jsi vykouřil/a za posledních 30?

Žádnou
1 – 5 cigaret
6 – 10 cigaret
Více

5. Jakým způsobem jsi cigaretu získal/a?

Od kamarádů
Od někoho z rodiny
Koupil/a
Ukradl/a
Jinak (popiš prosím jak):
Nikdy jsem nekouřil/a

6. Z jakého důvodu jsi poprvé cigaretu vyzkoušel/a?

Ze zvědavosti

Z nudy

Kvůli kamarádům/partě

Protože je to „frajeřina“

Z jiného důvodu (prosím uveď jakého):

Nikdy jsem nekouřil/a

**7. Víš jak tabákové výrobky (cigarety) škodí lidskému tělu?
(pokud nevíš, nech pole pro odpověď prázdné)**

8. Máš zkušenost s pitím alkoholu?

Ano

Ne

9. V kolika letech jsi poprvé vyzkoušel/a alkohol?

0 – 5 let

6 – 10 let

11 – 13 let

14 – 16 let

Nikdy

10. Jakým způsobem jsi poprvé alkohol získal/a?

Od kamarádů

Od někoho z rodiny

Koupil/a

Ukradl/a

Jinak (popiš prosím jak):

Nikdy jsem nekouřil/a

11. Opil/a jsi se někdy tak, že jsi měl/a problém s rovnováhou, řečí nebo koordinací pohybů?

Ano

Ne

**12. Víš, jak alkohol škodí lidskému tělu?
(pokud nevíš, nech pole pro odpověď prázdné)**

**13. Máš vlastní zkušenost s užíváním jiné návykové látky, než je tabák nebo alkohol?
Pokud ano, uveď prosím, o jakou látku se jedná?**

14. Byl/a jsi někdy ve škole informován/a o škodlivosti návykových látek a jaký mají dopad na tvé zdraví?

Ne, nikdy

Ano, v rámci výuky (učitelem)

Ano, na speciální přednášce

Jiná odpověď (uved' prosím):

15. Byla jsi někdy svědkem šikany?

Ano

Ne

16. Pokud by se jeden z tvých spolužáků stal obětí šikany, komu bys o nahlásil/a?

Třídnímu učiteli

Jinému učiteli

Policii

Svým rodičům

Nikommu

Jiná odpověď (uved' prosím):

17. Zažil/a jsi někdy šikanu na vlastní kůži?

Ano

Ne

18. Byla jsi někdy ve škole informován/a o tom, jak se zachovat při kontaktu se šikanou?
Ne, nikdy
Ano, v rámci výuky (učitelem)
Ano, na speciální přednášce
Jiná odpověď (uved' prosím):

19. Věnuješ se mimo školu nějaké organizované aktivitě? (např. sportovní oddíl, základní hudební škola a jiné kroužky)
Nejvýše 1x týdně
2 – 3x týdně
4x a více

20. Kolik hodin denně trávíš na mobilním telefonu a počítači?
Nejvýše 1 hodinu denně
2 – 3 hodiny denně
Více než 3 hodiny denně

21. Tvé pohlaví?

Dívka

Chlapec

22. Jaký je tvůj věk?

11

12

13

14

15

16

23. Do kolikáté třídy chodíš?

Šestá třída

Sedmá třída

Osmá třída



Děkuji za vyplnění 😊